

## Nr 53

*Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i arbetarskyddslagen den 3 januari 1949 (nr 1), m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.*

Genom en den 22 mars 1963 dagtecknad proposition, nr 126, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

- 1) lag om ändring i arbetarskyddslagen den 3 januari 1949 (nr 1) och
- 2) lag om tillfälliga bostäder vid skogs- och flottningsarbete m. m. (skogs-förläggningsslag).

I samband med propositionen har utskottet behandlat följande i anledning av densamma väckta motioner, nämligen

- 1) de likalydande motionerna nr 742 i första kammaren av herr *Mårtensson* och nr 902 i andra kammaren av fru *Skantz m. fl.*,
- 2) de likalydande motionerna nr 743 i första kammaren av herrar *Petersson, Per*, och *Gustafsson, Nils-Eric*, samt nr 900 i andra kammaren av herr *Larsson* i Hedenäset *m. fl.*, samt
- 3) motionen nr 901 i andra kammaren av fröken *Sandell*.

De vid propositionen fogade författningsförslagen är av följande lydelse.

**Förslag**

till

**L a g**

**om ändring i arbetarskyddslagen den 3 januari 1949 (nr 1)**

Härigenom förordnas, att 1, 2, 3, 16, 23, 27, 45, 51, 56, 57, 59, 61, 72 och 73 §§ arbetarskyddslagen den 3 januari 1949<sup>1</sup> skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

*(Gällande lydelse)*

*(Föreslagen lydelse)*

**1 §.**

Denna lag äger, med de inskränkningar nedan angivas, tillämpning å varje *rörelse, industriell eller icke*, vari arbetstagare användes till arbete för arbetsgivares räkning, *ävensom å hus-, väg- eller vattenbyggnad, vattenavledning eller annat dylikt särskilt arbetsföretag, vari arbetstagare användes på sådant sätt.*

Denna lag äger, med de inskränkningar nedan angivas, tillämpning å varje *verksamhet*, vari arbetstagare användes till arbete för arbetsgivares räkning.

I denna ————— arbetets utförande.

**2 §.**

Utöver vad i 1 § sägs skall denna lag, där ej nedan annorlunda stadgas, äga tillämpning å

1) arbete, som två eller flera personer för gemensam räkning utföra under sådana förhållanden, att om arbetstagare funnits anställd *i rörelsen eller företaget* lagen enligt 1 § skulle ägt tillämpning därå;

2) arbete, som elev utför vid sådan *anstalt för yrkesutbildning* eller avdelning därav, beträffande vilken Konungen förordnat att lagen skall gälla;

Utöver vad i 1 § sägs skall denna lag, där ej nedan annorlunda stadgas, äga tillämpning å

1) arbete, som två eller flera personer för gemensam räkning utföra under sådana förhållanden, att om arbetstagare funnits anställd *lagen* enligt 1 § skulle ägt tillämpning därå;

2) arbete, som elev utför vid sådan *undervisnings- eller utbildningsanstalt* eller avdelning därav, beträffande vilken Konungen förordnat att lagen skall gälla;

<sup>1</sup> Senaste lydelse av 73 § se SFS 1962: 248.

*(Gällande lydelse)*

3) arbete, som värnpliktig i denna sin egenskap utför under sådana förhållanden, att lagen enligt 1 § skulle ägt tillämpning därå, om arbetet utförts av arbetstagare för arbetsgivares räkning; samt

4) arbete, som på fångvårds-, tvångsarbets- eller fattigvårdsanstalt, allmän alkoholistanstalt eller sinnessjukhus eller annan anstalt för vård av sinnessjuka intagen person efter anvisning av anstaltsledningen utför på anstalten.

I fall — — — — — arbetet utföres.

*(Föreslagen lydelse)*

3) arbete, som värnpliktig i denna sin egenskap utför under sådana förhållanden, att lagen enligt 1 § skulle ägt tillämpning därå, om arbetet utförts av arbetstagare för arbetsgivares räkning; samt

4) arbete, som på fångvårds- eller tvångsarbetsanstalt, *arbetshem som avses i lagen om socialhjälp*, allmän vårdanstalt för alkoholmissbrukare eller sinnessjukhus eller annan anstalt för vård av sinnessjuka intagen person efter anvisning av anstaltsledningen utför på anstalten.

## 3 §.

Från lagens tillämpning undantagas

a) arbete, som utföres i arbetstagarens hem eller eljest under sådana förhållanden, att det ej kan anses tillkomma arbetsgivaren att vaka över arbetets anordnande;

b) arbete, som utföres av medlem av arbetsgivarens familj, såframt arbetet är förlagt till arbetsgivarens hem eller är att hänföra till jordbruk eller någon dess binäring, vilken icke bedrives såsom självständigt företag, eller till byggnadsarbete för jordbruk eller sådan dess binäring, som nyss nämnts; samt

c) arbete, som är att hänföra till skeppstjänst.

Från lagens tillämpning undantagas

a) arbete, som utföres i arbetstagarens hem eller eljest under sådana förhållanden, att det ej kan anses tillkomma arbetsgivaren att vaka över arbetets anordnande;

b) arbete, som utföres av medlem av arbetsgivarens familj, såframt arbetet är förlagt till arbetsgivarens hem eller är att hänföra till jordbruk eller någon dess binäring, vilken icke bedrives såsom självständigt företag, eller till byggnadsarbete för jordbruk eller sådan dess binäring, som nyss nämnts;

c) *arbete, som utföres i arbetsgivarens hushåll*; samt

d) arbete, som är att hänföra till skeppstjänst.

*Från lagens tillämpning undantages vidare övning inom krigsmakten eller civilförsvaret eller eljest för totalförsvarets ändamål, så ock annat arbete inom krigsmakten eller civil-*

*(Gällande lydelse)*

Konungen må föreskriva särskilda villkor för arbetstagares användande till arbete, som finnes medföra *synnerlig* fara för ohälsa eller olycksfall, eller förordna att arbetstagare ej må användas därtill.

Minderårig må icke användas till arbete med mindre han fyllt eller under kalenderåret fyller fjorton år samt — där fråga ej är om arbete under ferietid — *inhämtat den för folkskolan bestämda lärokursen eller däremot svarande kunskaper och färdigheter* eller ock erhållit behörigt tillstånd att lämna folkskolan.

Arbetarskyddsstyrelsen må — — — sig skolundervisningen.

Minderårig må — — — i arbetsboken.

Tillverkare eller försäljare av maskin, redskap eller annan teknisk anordning ävensom den, vilken upplåter sådan anordning till begagnande, skall tillse, att anordningen, då den avlämnas för att tagas i bruk inom riket eller här utställas till försäljning eller i reklamsyfte, är försedd med nödiga skyddsanordningar

*(Föreslagen lydelse)*

*försvaret än sådant som utföres under väsentligen samma förhållanden som motsvarande arbete i annan verksamhet.*

## 16 §.

Konungen må föreskriva särskilda villkor för arbetstagares användande till arbete, som finnes medföra *särskild* fara för ohälsa eller olycksfall. *Finnes arbete medföra synnerlig fara för ohälsa eller olycksfall, må Konungen förordna att arbetstagare ej må användas därtill.*

## 23 §.

Minderårig må icke användas till arbete med mindre han fyllt eller under kalenderåret fyller fjorton år samt — där fråga ej är om arbete under ferietid — *fullgjort sin skolplikt* eller ock erhållit behörigt tillstånd att avsluta sin skolgång.

## 27 §.

*Vad sålunda stadgats skall ej gälla arbete, som fortgår under högst tre dagar och medför ringa ansträngning.*

## 45 §.

Tillverkare eller försäljare av maskin, redskap eller annan teknisk anordning ävensom den, vilken upplåter sådan anordning till begagnande, skall tillse, att anordningen, då den avlämnas för att tagas i bruk inom riket eller här utställas till försäljning eller i reklamsyfte, är försedd med nödiga skyddsanordningar

*(Gällande lydelse)*

och även i övrigt erbjuder betryggande säkerhet mot ohälsa och olycksfall, så ock tillhandahålla för anordningens användning och skötsel erforderliga föreskrifter.

*(Föreslagen lydelse)*

och även i övrigt erbjuder betryggande säkerhet mot ohälsa och olycksfall, så ock tillhandahålla för anordningens *montering*, användning och skötsel erforderliga föreskrifter.

*När särskilda skäl äro därtill, må arbetarskyddsstyrelsen föreskriva, att anordningen därjämte skall vara försedd med skylt eller annan märkning upptagande tillverkarens namn och annan uppgift som styrelsen finner erforderlig.*

*Arbetarskyddsstyrelsen må ock, när särskilda skäl äro därtill, beträffande visst slag av anordning, som i första stycket sägs, föreskriva att anordningen skall vara godkänd av styrelsen, innan den avlämnas för att tagas i bruk inom riket eller här utställes till försäljning eller i reklam syfte.*

Utför någon ————— föreskrifter iakttagas.

## 51 §.

Den som ————— honom kunnigt.

Vad nu sagts skall äga motsvarande tillämpning i fråga om läkare, som har eller haft att verkställa besiktning eller undersökning enligt denna lag eller med stöd av densamma meddelad föreskrift.

Vad nu sagts skall äga motsvarande tillämpning i fråga om *ledamot och ersättare i yrkesinspektionens förtroenderåd ävensom i fråga om* läkare, som har eller haft att verkställa besiktning eller undersökning enligt denna lag eller med stöd av densamma meddelad föreskrift.

## 56 §.

Där så prövas nödigt till förebyggande av att tillverkare, försäljare eller upplåtare av maskin, redskap eller annan teknisk anordning, utan att iakttaga vad i 45 § första stycket är stadgat, avlämnar anordningen för

Där så prövas nödigt till förebyggande av att tillverkare, försäljare eller upplåtare av maskin, redskap eller annan teknisk anordning, utan att iakttaga vad *som är stadgat* i 45 § första stycket *eller föreskrivits med*

*(Gällande lydelse)*

att tagas i bruk inom riket eller här utställer densamma till försäljning eller i reklamsyfte, äger arbetarskyddsstyrelsen, efter det tillfälle beretts tillverkaren, försäljaren eller upplåtaren att yttra sig i ärendet, förbjuda denne att avlämna eller utställa anordningen, med mindre de åtgärder vidtagas, som styrelsen finner erforderliga.

Om synnerliga — — — — — förbudet upprätthålles.

*(Föreslagen lydelse)*

stöd av andra eller tredje stycket nämnda paragraf, avlämnar anordningen för att tagas i bruk inom riket eller här utställer densamma till försäljning eller i reklamsyfte, äger arbetarskyddsstyrelsen, efter det tillfälle beretts tillverkaren, försäljaren eller upplåtaren att yttra sig i ärendet, förbjuda denne att avlämna eller utställa anordningen, med mindre de åtgärder vidtagas, som styrelsen finner erforderliga.

## 57 §.

Åsidosätter installatör, som avses i 45 § andra stycket, vad där stadgas, äger arbetarskyddsstyrelsen, om så finnes påkallat, föreskriva villkor att av honom iakttagas vid utförande av installationsarbete eller förbjuda honom att vidare utföra visst slag av sådant arbete. Innan föreskrift eller förbud meddelas, skall tillfälle beredas installatören att yttra sig i ärendet.

Åsidosätter installatör, som avses i 45 § fjärde stycket, vad där stadgas, äger arbetarskyddsstyrelsen, om så finnes påkallat, föreskriva villkor att av honom iakttagas vid utförande av installationsarbete eller förbjuda honom att vidare utföra visst slag av sådant arbete. Innan föreskrift eller förbud meddelas, skall tillfälle beredas installatören att yttra sig i ärendet.

## 59 §.

På anmodan — — — — — sådan undersökning.

Den som — — — — — sådan undersökning.

Underlåter någon — — — — — vidtaga åtgärden.

*Undersökning enligt denna paragraf skall, där arbetarskyddsstyrelsen så föreskriver, bekostas av arbetsgivaren eller, i fall som avses i andra stycket, tillverkaren, försäljaren eller upplåtaren.*

## 61 §.

Över föreläggande eller förbud som meddelats av yrkesinspektör må klagan föras hos arbetarskyddssty-

*Talan mot föreläggande eller förbud som meddelats av yrkesinspektör föres genom besvär hos arbetar-*

*(Gällande lydelse)*

relsen inom två veckor från den dag klaganden erhöll del av detsamma. Underrättelse härom skall lämnas då föreläggandet eller förbudet meddelas.

Angående klagan — — — — — i 73 §.

## 72 §.

Arbetarskyddsstyrelsen äger i den utsträckning styrelsen finner lämpligt överlämna åt yrkesinspektör att enligt de närmare föreskrifter styrelsen utfärdar medgiva undantag, varom stadgas i 23 eller 29 §.

## 73 §.

Över arbetarskyddsstyrelsens — — — ej föras.

Talan mot beslut av arbetarskyddsstyrelsen i annan fråga, som omförmäles i denna lag, eller mot länsstyrelsens beslut i sådan fråga föres genom besvär hos Konungen i den ordning, som är bestämd för överklagande av förvaltande myndigheters och ämbetsverks beslut.

*(Föreslagen lydelse)*

skyddsstyrelsen. I yrkesinspektörens beslut skall givas till känna vad den som vill fullfölja talan har att iakttaga.

Arbetarskyddsstyrelsen äger i den utsträckning styrelsen finner lämpligt överlämna åt yrkesinspektör att enligt de närmare föreskrifter styrelsen utfärdar medgiva undantag, varom stadgas i 23, 24 eller 29 §.

Talan mot beslut av arbetarskyddsstyrelsen i annan fråga, som omförmäles i denna lag, eller mot länsstyrelsens beslut i sådan fråga föres genom besvär hos Konungen.

---

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1964.

**Förslag**

till

**L a g****om tillfälliga bostäder vid skogs- och flottningsarbete m. m.  
(skogsförläggningstag)**

Härigenom förordnas som följer.

*Allmänna bestämmelser*

## 1 §.

Denna lag äger enligt vad nedan sägs tillämpning å arbete inom skogsbruket ävensom å flottnings-, flottläggnings-, flottledsbyggnads- och väg- arbete.

## 2 §.

Bedrives arbete, som avses i denna lag, på sådant avstånd från ställe, där bostad finnes att tillgå, att det icke skäligen kan fordras att arbetstagarna skola begiva sig dit för att erhålla inkvartering, skall arbetsgivaren sörja för att arbetstagarna äga tillgång till bostad å eller i närheten av arbetsstället. Användas hästar vid arbetet och finnes icke inom skäligen avstånd från arbetsstället tillgång till erforderligt stallrum, skall genom arbetsgivarens försorg å eller i närheten av arbetsstället jämväl tillhandahållas stallrum.

Anvisar arbetsgivare, ändå att sådant fall som nu är sagt ej föreligger, åt arbetstagare bostad i byggnad, som icke stadigvarande användes för bostadsändamål, eller stallrum i byggnad, som icke stadigvarande nyttjas till stall, är arbetsgivaren pliktig sörja för att bostaden eller stallet uppfyller föreskrifterna i denna lag.

## 3 §.

I denna lag förstås med arbetstagare envar, som utför arbete för annans räkning utan att i förhållande till denne vara att anse såsom självständig företagare, och med arbetsgivare envar, för vilkens räkning arbete utföres av sådan arbetstagare utan att mellan dem står någon tredje person, vilken såsom självständig företagare åtagit sig att ombesörja arbetets utförande. Vid flottningsarbete skall dock såsom arbetsgivare städse anses flottningsförening, när flottning sker i allmän flottled, samt eljest den som i flottleden innehar flottningsrätten.

*Beskaffenheten av bostäder och stall m. m.*

4 §.

Bostad, som avses i denna lag, skall motsvara de fordringar, som med hänsyn till den tid och de förhållanden under vilka bostaden kan förväntas bli använd, skäligen kunna ställas på en tillfällig bostad. Därvid skall särskilt iakttagas vad nedan stadgas.

Avståndet mellan golv och innertak må ej understiga 2,2 meter. Utrymmet i bostaden skall vara minst 10 kubikmeter för varje inkvarterad person. I avskilt sovrum skall utrymmet vara minst 8 kubikmeter för varje person. Sovplats skall vara så anordnad och utrustad, att den erbjuder goda möjligheter till vila. I samma rum må i regel ej inrymmas sovplatser för flera än fyra personer. Bostaden skall kunna hållas tillfredsställande uppvärmd samt vara försedd med lämpliga anordningar för luftväxling. Erforderlig utrustning för belysning och renhållning skall finnas att tillgå.

Vidare skall bostaden vara försedd med erforderliga utrymmen för förvaring av livsmedel samt kläder och övriga personliga tillhörigheter även som med särskild tvättplats. Till bostaden skall höra avskilt utrymme för torkning av kläder.

Inkvarteras sex eller flera arbetstagare, vilka avse att bilda matlag, skola anordningar vidtagas för gemensam mathållning.

5 §.

Stall, som avses i denna lag, skall med hänsyn till den tid och de förhållanden, under vilka stallet kan förväntas bli använt, erbjuda tillräckligt utrymme samt lämpliga temperatur- och fuktighetsförhållanden.

Därvid skall särskilt iakttagas, att avståndet mellan spiltgolv och innertak ej må understiga 2,2 meter samt att till stallet skola höra lämpligt utrymme för förvaring av foder även som särskilt utrymme för torkning av seldon och hästtåcken.

6 §.

Arbetarskyddsstyrelsen äger, där det i visst fall finnes påkallat av särskilda skäl, medgiva undantag från vad i 4 § andra—fjärde styckena samt 5 § andra stycket sägs.

Arbetarskyddsstyrelsen äger i den utsträckning styrelsen finner lämpligt överlämna åt skogsyrkesinspektör att enligt de närmare föreskrifter styrelsen utfärdar medgiva undantag som avses i denna paragraf.

7 §.

Dricks- och tvättvatten av lämplig beskaffenhet skall finnas att tillgå inom skäligt avstånd från bostad och stall.

Vid bostad skola finnas avträde samt, där så erfordras, lämpligt utrymme för förvaring av ved.

Där så skäligen kan påfordras, skall finnas från bostaden avskilt utrymme för skötsel och förvaring av motorsågar och liknande redskap.

## 8 §.

Arbetstagare åligger att, i vad på honom ankommer, medverka till vården av bostad och stall, som ställas till hans förfogande, samt till att ordning och sundhet iakttagas.

*Skyddsombud och skyddskommitté*

## 9 §.

Skyddsombud, som utsetts enligt 40 § arbetarskyddslagen, skall företräda arbetstagarna jämväl i frågor rörande bostäder och stall, som avses i denna lag. Skyddskommitté, som tillsatts enligt 41 § arbetarskyddslagen, skall verka för att bostäder och stall äro av god beskaffenhet samt för att ordning och sundhet iakttagas.

Vad i arbetarskyddslagen och med stöd därav utfärdade föreskrifter stadgas med avseende å skyddsombud och skyddskommitté skall i tillämpliga delar gälla även i frågor rörande bostäder och stall som nu sagts.

*Vissa skyldigheter för tillverkare och försäljare*

## 10 §.

Den som tillverkar eller försäljer bostad eller stall för ändamål som angives i denna lag skall tillse, att byggnaden, då den avlämnas för att tagas i bruk inom riket eller här utställas till försäljning eller i reklamsyfte, uppfyller de fordringar som gälla enligt denna lag.

*Tillsyn å lagens efterlevnad*

## 11 §.

Tillsyn å efterlevnaden av denna lag utövas av arbetarskyddsstyrelsen samt, under dess överinseende och ledning, av skogsyrkesinspektionens eller, beträffande vägarbete utan samband med skogsbruk eller flottnings, av den allmänna yrkesinspektionens befattningshavare.

Vad i lagen stadgas om skogsyrkesinspektör skall i fråga om vägarbete som nyss sagts äga motsvarande tillämpning å yrkesinspektör.

Närmare bestämmelser om tillsynens organisation meddelas av Konungen.

## 12 §.

Den som har att utöva tillsyn å efterlevnaden av denna lag skall, närhelst han så påfordrar, äga tillträde till bostad och stall, som äro under-

kastade hans tillsyn, ävensom rätt att där företaga undersökning, vartill hans tjänsteåligganden kunna giva anledning.

Arbetsgivare och den som å arbetsställe företräder honom samt tillverkare och försäljare, som avses i 10 §, äro pliktiga att på anfordran lämna tillsynsorgan de upplysningar, som erfordras för tillsynens behöriga utövande.

### 13 §.

Åsidosätter i annat fall än som avses i 16 § arbetsgivare något av vad i 2, 4, 5 eller 7 § stadgas, äger skogsyrkesinspektören, där så prövas nödigt, skriftligen förelägga arbetsgivaren att inom utsatt skälig tid vidtaga sådan åtgärd att det åsidosatta stadgandet iakttages eller ock skriftligen förbjuda honom att efter utsatt skälig tid bedriva visst arbete eller använda viss bostad eller visst stall utan att iakttaga visst vid förbudets meddelande angivet villkor. Innan föreläggande eller förbud meddelas, skall tillfälle att avgiva yttrande beredas arbetsgivaren och, där fråga är om åtgärd beträffande bostad eller stall, som upplåtits till arbetsgivaren, jämväl upplåtaren.

Medför arbetsgivares underlåtenhet att iakttaga vad enligt 2, 4 eller 5 § åligger honom synnerlig olägenhet, äger skogsyrkesinspektören utan att avbida vederbörandes yttrande meddela förbud, som avses i första stycket, att träda i kraft omedelbart och gälla tills vidare, intill dess annorlunda förordnas, ävensom där så finnes påkallat låta genom polismyndighetens försorg på arbetsgivarens bekostnad vidtaga nödiga åtgärder för att säkerställa att förbudet upprätthålles.

Är i fall, som avses i första eller andra stycket, fråga om åtgärd beträffande bostad eller stall, som upplåtits till arbetsgivaren, äger skogsyrkesinspektören meddela förbud mot upplåtelse av bostaden för inkvartering av arbetstagare eller av stallet för inhysande av hästar, intill dess med bostaden eller stallet vidtagits viss angiven åtgärd.

### 14 §.

Föreligga sannolika skäl till antagande att bostad eller stall, som icke uppfyller fordringarna enligt 4, 5 eller 7 §, kommer att användas för ändamål som anges i denna lag, äger skogsyrkesinspektör skriftligen förelägga ägaren att innan byggnaden tages i bruk vidtaga sådan åtgärd, att nämnda fordringar uppfyllas, eller ock skriftligen förbjuda honom att använda eller upplåta byggnaden utan att iakttaga visst vid förbudets meddelande angivet villkor. Innan föreläggande eller förbud meddelas, skall tillfälle att avgiva yttrande beredas ägaren.

### 15 §.

Arbetskyddsstyrelsen äger utan föregående beslut av skogsyrkesinspektör förordna om åtgärd, som avses i 13 och 14 §§.

## 16 §.

Underlåter flottningsförening att enligt vad i denna lag sägs uppföra bostad för flottningsarbetare, skall skogsyrkesinspektören, där så prövas nödigt, anmäla förhållandet till arbetarskyddsstyrelsen, som mot föreningen äger föra talan vid vattendomstol. Om sådan talan skall gälla vad i 6 kap. 17 § vattenlagen är stadgat.

Försummar flottningsförening att underhålla bostad för flottningsarbetare, har skogsyrkesinspektören att göra anmälan härom till länsstyrelsen; och skall i fråga om länsstyrelsens behandling av sådan anmälan gälla vad i lagen om allmän flottled stadgas om underhåll av skyddsbyggnader.

## 17 §.

Där så prövas nödigt till förebyggande av att tillverkare eller försäljare av bostad eller stall, utan att iakttaga vad i 10 § är stadgat, avlämnar byggnaden för att tagas i bruk inom riket eller här utställer densamma till försäljning eller i reklamsyfte, äger arbetarskyddsstyrelsen, efter det tillfälle beretts tillverkaren eller försäljaren att yttra sig i ärendet, förbjuda denne att avlämna eller utställa byggnaden, med mindre de åtgärder vidtagas, som styrelsen finner erforderliga.

## 18 §.

- I fall som avses i 13 § skall vad där stadgats icke äga tillämpning å verksamhet, som bedrivs av staten. Finner arbetarskyddsstyrelsen, i anledning av anmälan från skogsyrkesinspektör eller eljest, i avseende å sådan verksamhet missförhållande föreligga som i nämnda lagrum sägs, skall styrelsen hos den myndighet, vilken har överinseende över verksamheten, påkalla erforderlig åtgärd. Vidtages ej sådan åtgärd, må styrelsen underställa ärendet Konungens prövning.

Föreläggande eller förbud, som avses i 14 §, må ej riktas mot staten.

## 19 §.

Talan mot föreläggande eller förbud som meddelats av skogsyrkesinspektör föres genom besvär hos arbetarskyddsstyrelsen. I skogsyrkesinspektörens beslut skall givas till känna vad den som vill fullfölja talan har att iakttaga.

Angående talan mot arbetarskyddsstyrelsens beslut stadgas i 23 §.

*Särskilda bestämmelser*

## 20 §.

Underlåter någon att ställa sig till efterrättelse förbud eller föreläggande, som meddelats med stöd av 13, 14, 15 eller 17 §, dömes till dagsböter eller, där

omständigheterna äro synnerligen försvårande, till fängelse i högst sex månader.

21 §.

Där någon mot bättre vetande lämnar arbetarskyddsstyrelsen eller skogsyrkesinspektör oriktig uppgift angående vidtagande av åtgärd, varom anvisning lämnats honom jämlikt denna lag, dömes till dagsböter.

Har någon för annans räkning mot bättre vetande lämnat oriktig uppgift, som avses i denna paragraf, dömes ock till ansvar som nu sagts.

22 §.

Beträffande verksamhet, som bedrivs av staten, skall vad i denna lag är stadgat om arbetsgivare samt om tillverkare eller försäljare, som avses i 10 §, gälla arbetsföreståndaren.

23 §.

Talan mot beslut av arbetarskyddsstyrelsen i ärende, som avses i denna lag, föres genom besvär hos Konungen.

24 §.

Till ledning vid tillämpningen av denna lag äger arbetarskyddsstyrelsen meddela råd och anvisningar.

---

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1964. Fråga om undantag från lagens bestämmelser må dock behandlas redan före nämnda dag.

Genom denna lag upphäves lagen den 25 maj 1951 (nr 305) om tillfälliga bostäder vid skogs- och flottningsarbete m. m. (skogsförläggningsslag).

Där i lag eller författning förekommer hänvisning till lagrum, som ersatts genom bestämmelse i den nya lagen, skall den bestämmelsen i stället tillämpas.

Föreläggande eller förbud, som meddelats med stöd av 22 § lagen den 25 maj 1951 (nr 305), skall såvitt angår tid efter den nya lagens ikraftträdande anses hava meddelats jämlikt motsvarande bestämmelse i den nya lagen.

---

### Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås, att arbetarskyddslagen, vars tillämpningsområde hittills varit begränsat i huvudsak till rörelse, skall bli i princip tillämplig på all verksamhet, vari arbetstagare användes till arbete för arbetsgivares räkning. Vissa undantag föreskrives dock. Bl. a. göres undantag för arbete i arbetsgivarens hushåll och för den egentliga militärtjänsten.

Vidare föreslås befogenhet för arbetarskyddsstyrelsen att utfärda föreskrift om s. k. typgodkännande av maskiner, redskap o. dyl. till förhindrande av att farliga sådana anordningar tages i bruk.

Propositionen innehåller också förslag till en ny skogsförläggningsslag med höjda standardkrav i fråga om skogsförläggningarna.

I propositionen behandlas därjämte vissa förslag som framlagts dels av arbetsskyddsstyrelsen rörande minderårig arbetskraft, dels av Landsorganisationen om arbetarskyddslagens tillämplighet i fråga om jordbruksarbete, dels ock av arbetarskyddsverkets organisationsutredning beträffande lokala skyddstjänstemän. Dessa förslag har emellertid icke godtagits av Kungl. Maj:t.

Av propositionen redovisas här endast vad *föredragande departementschefen, statsrådet Aspling*, rörande propositionens förslag anfört i sin allmänna motivering och specialmotivering. I övrigt hänvisas till propositionen.

### Motionsyrkandena

I *motionerna I: 742* och *II: 902* har yrkats »att i arbetarskyddslagen införas en sådan bestämmelse att åsyftade arbetstagare tillgodoses samma skydd mot ohälsa och olycksfall i arbete hos varumottagare som övriga arbetstagare med stöd av arbetarskyddslagstiftningen kommer i åtnjutande av samt att vederbörande utskott ges i uppdrag att utarbeta nödvändig lagtext».

I *motionerna I: 743* och *II: 900* har yrkats »att riksdagen vid behandling av proposition nr 126 måtte besluta att i skogsförläggningsslagen intaga en bestämmelse om undantag från lagstiftningens tillämpning för arbete, som utföres uteslutande av medlem av arbetsgivarens familj, såframt arbetet bedrivs på arbetsgivaren tillhörig mark eller eljest för hans egen räkning enligt vad som föreslagits av Arbetarskyddsstyrelsen samt att vederbörande utskott måtte utforma härför erforderliga författningstillägg samt i övrigt beakta vad i motionen anförts».

I *motionen II: 901* har yrkats »att även det husliga arbetsområdet föres i under arbetarskyddslagen samt att utskottet måtte utarbeta härför erforderlig lagtext».

Beträffande de skäl motionärerna anfört till stöd för sina yrkanden får utskottet, i den mån redogörelse därför icke lämnats i det följande, hänvisa till motionerna II: 902, I: 743 och II: 901.

### **Allmän motivering**

*Föredragande departementschefen har anfört:*

#### **»Arbetarskyddslagen**

##### *Utvidgning av arbetarskyddslagens tillämpningsområde*

När en särskild lagstiftning med ändamål att förebygga olycksfall i arbetet och ohälsa till följd av hälsovådliga förhållanden på arbetsplatsen aktualiserades i vårt land i slutet av 1800-talet bedömde man området för en sådan lagstiftning som förhållandevis begränsat. De missförhållanden man på allvar börjat uppmärksamma var koncentrerade till industrien och i första hand fabriksindustrien, där arbetarna inte åtnjöt det skydd till liv och hälsa som de borde kunna göra anspråk på. Den första arbetarskyddslagen i modern mening i vårt land, 1889 års lag om skydd mot yrkesfara, blev med den utgångspunkt man sålunda hade i huvudsak tillämplig endast på kroppsarbetare inom industrien.

I det kommittéförslag, som låg till grund för efterföljaren, 1912 års lag om arbetarskydd, förordades att lagen skulle vara i princip tillämplig på varje verksamhet, industriell eller ej, vari arbete utfördes för arbetsgivarernas räkning. Därmed avsågs en utvidgning av tillämpningsområdet i två avseenden, nämligen dels i fråga om de verksamhetsområden lagen hade att reglera och dels i fråga om personkretsen. Man menade att det ur skyddssynpunkt saknade betydelse vad ett arbete bestod i, vem som utförde det och åt vem det utfördes. Risk för olycksfall eller ohälsa förelåg inom de flesta verksamhetsgrenar. Därför borde en arbetarskyddslag i princip äga tillämpning på all slags verksamhet, som grundade ett arbetsgivar-arbetstagarförhållande, och gälla allt slags arbete. Det till lagrådet remitterade lagförslaget anslöt sig till kommitténs förslag, men med anledning av vad lagrådet anförde kom det slutliga förslaget och den av riksdagen antagna lagen att i huvudsak begränsa tillämpningsområdet till rörelse. Däremot spelade det ingen roll om rörelsen var industriell eller ej och likaså var alla arbetstagare i en rörelse, såväl kroppsarbetare som andra, skyddade. Som skäl mot att göra lagen tillämplig på varje verksamhet, där någon utförde arbete för annans räkning, åberopades i främsta rummet att det skulle vara att gå utanför gränsen för ett verkligt och påvisbart behov. Den statliga och kommunala förvaltningen nämndes härvid som exempel på verksamhet, vilken saknade behov av särskilda skydds-föreskrifter. Missförhållanden inom den offentliga verksamheten, t. ex. till

följd av osunda arbetslokaler, ansågs böra avhjälpas i helt andra former än genom kontrollföreskrifter i en författning av allmän civillags natur.

Vid tillkomsten av den nu gällande arbetarskyddslagen av år 1949 var frågan om en utvidgning av tillämpningsområdet till att i princip omfatta varje verksamhet, vari arbetstagare användes till arbete för arbetsgivares räkning, ånyo aktuell men ett förslag härom tillbakavisades med i stort sett samma motivering som år 1912.

Arbetarskyddslagen äger alltså tillämpning på industriella och andra rörelser, vari arbetstagare användes till arbete för arbetsgivares räkning. Vidare är lagen tillämplig på hus-, väg- och vattenbyggnad samt andra sådana arbetsföretag, vari arbetstagare användes. Med ett på detta sätt bestämt tillämpningsområde faller den offentliga förvaltningen i egentlig mening och viss privat verksamhet, som inte drivs i vinstsyfte, utanför lagens tillämpningsområde. Å andra sidan har åtskillig statlig och kommunal verksamhet, som står den egentliga förvaltningsverksamheten nära, ansetts uppfylla betingelserna för att rörelse skall anses föreligga. När det gäller verksamhet, som utövas till allmänhetens tjänst, har avgörande betydelse tillmätts den omständigheten, att vederlag utgår för de tillhandahållna tjänsterna, och detta även om vederlaget långt ifrån medger något överskott på rörelsen eller ens motsvarar samhällets självkostnad. Några exempel kan belysa det nu anförda.

I statens civila verksamhet har lagen ansetts äga tillämpning på affärsverkens lokala och regionala enheter, på visst arbete vid andra verk, exempelvis arbete utfört av tullpackhuskarlar och arbete vid sjöfartsverkets förråd och byggnadsföretag, på arbetet vid vissa av universitetens institutioner, t. ex. sådana vilkas verksamhet förutom forskning omfattar utförande av undersökningar åt allmänheten mot betalning, på arbetet vid sjukhus och apotek ävensom på läkares och veterinärers verksamhet. Däremot är lagen inte tillämplig i fråga om ämbetsverken, däri inbegripet affärsverksstyrelserna, undervisningsväsendet, rättsväsendet, polis- och åklagarväsendet, fångvården och verksamheten vid arkiv, bibliotek och museer. När det gäller försvaret har lagen bl. a. ansetts tillämplig på civilanställda arbetare vid örlogsvarv, industrier och verkstäder samt vid militärförbanden. Även arbete som utföres av militär eller civilmilitär personal blir underkastat lagen, om det är sådant som eljest skötes av civilanställda, dock under förutsättning att arbetet inte som militär övning ingår i den egentliga militärtjänsten eller står i direkt samband med sådan tjänst. Den egentliga militärtjänsten omfattas nämligen inte av lagen och inte heller annan militär tjänst, som står i direkt samband med militär övning.

Beträffande arbetarskyddslagens tillämplighet på kommunernas verksamhet gäller i stort sett detsamma som för den statliga civila verksamhetens del. Bland speciellt kommunala verksamhetsgrenar har lagen ansetts tillämplig på barnhem, pensionärshem, ålderdomshem, badinrättning-

ar samt sport- och friluftsanläggningar, men däremot inte på skatte- och uppborrdsväsendet och ej heller på brandförsvaret.

På kyrkans verksamhet har lagen inte ansetts tillämplig.

Den privata verksamheten är i största utsträckning sådan, som grundar ett arbetsgivar-arbetsstagarförhållande och som helt eller delvis utövas i förvärvssyfte. Den bildar därmed huvuddelen av arbetarskyddslagens tillämpningsområde. Däremot faller verksamhet utövad exempelvis av stiftelser, ideella och politiska sammanslutningar samt välgörenhetsorganisationer utanför tillämpningsområdet. Detsamma är förhållandet med husligt arbete i arbetsgivarens hem.

Utmärkande för gränsdragningen kring arbetarskyddslagens tillämpningsområde är att alla arbetstagare inom en viss verksamhet, oavsett samsättning, omfattas av lagens bestämmelser, om lagen bedömes vara tillämplig på verksamheten. I de fall lagen inte är tillämplig gäller undantaget samtliga arbetstagare inom verksamheten i fråga. Så är exempelvis vaktmästare och städerskor i ämbetsverk och skolor undantagna medan motsatsen gäller för samma arbetstagar-kategorier vid t. ex. sjukhus.

Enligt den för arbetarskyddslagens skyddsfunktion grundläggande bestämmelsen i 7 § första stycket har arbetsgivaren skyldighet att iaktta allt som med hänsyn till arbetets natur och de förhållanden, under vilka det bedrivs, samt arbetstagarens ålder, yrkesvana och övriga förutsättningar för arbetet skäligen kan erfordras för att förebygga att arbetstagaren ådrager sig ohälsa eller drabbas av olycksfall i arbetet. Till utfyllnad av denna allmänna bestämmelse innehåller lagen ett stort antal mer specificerade stadganden, bl. a. om direkta åtgärder till förebyggande av ohälsa och olycksfall, om arbetstid, om minderårigas användande i arbete och om samverkan mellan arbetsgivare och arbetstagare.

Det framstår som självklart att de principer, som fått sitt uttryck i arbetarskyddslagen och avser att garantera den anställdes sundhet och säkerhet i arbetet, bör äga allmän tillämpning. Hittills har dock den omständigheten att behovet av ett i lag reglerat arbetarskydd bedömts vara påtagligt mindre inom vissa verksamhetsformer än inom andra ansetts motivera att lagen fått ett tillämpningsområde, vilket i huvudsak är begränsat till verksamhet som har karaktär av rörelse. Härigenom har framför allt den statliga och kommunala förvaltningen ställts utanför lagens tillämpningsområde. De skäl som åberopats till stöd för en sådan gränsdragning, kan enligt min mening numera inte anses tala med samma styrka som tidigare. Inom ett flertal av de verksamhetsgrenar, som blivit undantagna från lagtillämpningen, finns arbetstagare vilkas sysslor inte på något sätt skiljer sig från dem som utövas av arbetstagare, vilka åtnjuter lagens skydd. Genom en gränsdragning, vars huvudändamål varit att frånskilja den statliga och kommunala tjänstemannaverksamheten, har man alltså inte bara gjort ett avsteg från principen om skyddsintressets allmängiltig-

2 — Bihang till riksdagens protokoll 1963. 9 saml. 2 avd. Nr 53

het utan också åstadkommit en uppdelning av arbetstagargrupper, inom vilka ett och samma behov av skyddsföreskrifter föreligger.

När nu arbetarskyddsstyrelsen föreslagit, att arbetarskyddslagen skall bli i princip tillämplig på all verksamhet, vari arbetstagare användes till arbete för arbetsgivares räkning, har förslaget vunnit enhällig anslutning bland remissorganen och för egen del tillstyrker jag att det genomföres. Förslaget innebär att arbetarskyddslagen — med de särskilda undantag som redan gäller eller som föreslås i det följande — blir tillämplig så snart någon anlitar en annan persons arbetskraft under sådana omständigheter att ett arbetstagarförhållande uppkommer. Föreligger ett arbetstagarförhållande, bör enligt min mening lagen äga tillämpning även om arbetet är av tillfällig karaktär. Härav följer inte, att samtliga skyddsbestämmelser skulle komma till användning i sådana fall. En stor del av bestämmelserna är så utformade att de endast får betydelse för arbete, som är av mer stadigvarande natur. I ett avseende torde ett undantag för arbete av helt tillfällig natur vara behövligt. Jag syftar på bestämmelsen i 27 § om att en minderårig inte får användas till arbete utan att arbetsbok avlämnas till arbetsgivaren. Härtill återkommer jag vid behandlingen av arbetarskyddsstyrelsens övriga lagändringsförslag, som bl. a. berör detta stadgande.

Utsträckningen av arbetarskyddslagens tillämpningsområde till all verksamhet, vari arbetstagare användes till arbete för arbetsgivares räkning, bör inte utesluta att undantag, om så skulle visa sig nödvändigt, helt eller delvis göres för vissa verksamhetsformer. För statlig civil verksamhet innebär utvidgningen i huvudsak att lagen blir tillämplig på arbetet inom Kungl. Maj:ts kansli, centrala ämbetsverk, länsstyrelser och lokal förvaltning, rättsväsendet, polis- och åklagarväsendet, fängvården, tullväsendet, undervisningsväsendet samt arkiv, bibliotek och museer. Arbetarskyddsstyrelsen har vid en genomgång av lagens bestämmelser inte funnit skäl att göra undantag för ifrågavarande verksamhetsområden i något avseende, och de berörda remissorganen har heller inte påfordrat några undantagsbestämmelser. Jag ansluter mig till arbetarskyddsstyrelsens uppfattning och vill påpeka, att några speciella undantag inte finns för den statliga verksamhet inom t. ex. affärsverken, som redan nu faller under lagen.

Endast i ett avseende torde det i detta sammanhang finnas anledning att gå in på de särskilda skyddsbestämmelserna. Jag syftar på reglerna om nattvila och veckovila, vilka bl. a. får betydelse för verksamhet som pågår kontinuerligt såsom fallet är t. ex. inom fängvården. Enligt 19 § arbetarskyddslagen gäller ett principiellt nattarbetsförbud, från vilket avvikelse får ske där visst arbete med hänsyn till sin natur, allmänhetens behov eller annan särskild omständighet måste fortgå även nattetid. För sådan avvikelse behövs inget dispensförfarande utan arbetsgivaren träffar själv av-

görandet. Där omständigheter som nu sagts inte föreligger, kan arbetarskyddsstyrelsen medge dispens, om det föreligger särskilda skäl eller om det av uttalanden av arbetstagarnas sammanslutning eller sammanslutningar framgår, att det stora flertalet arbetare som beröres är med på att arbeta nattetid och några olägenheter för hälsan inte behöver befaras. Beträffande regeln om 24 timmars veckovila i 21 § stadgas, att undantag utan dispens kan göras där särskilt förhållande tillfälligt påkallar det. Annat undantag kan medges av arbetarskyddsstyrelsen efter hörande av vederbörande sammanslutningar av arbetsgivare och arbetstagare. De nu nämnda bestämmelserna torde såsom arbetarskyddsstyrelsen funnit tillgodose det behov av avvikelser, som kan föreligga inom den statliga civila verksamheten.

Arbetarskyddslagens bestämmelser om samverkan mellan arbetsgivare och arbetstagare innebär att på arbetsställe, där det regelbundet sysselsättes minst fem arbetstagare, skall utses ett skyddsombud, som skall företräda arbetarna i frågor rörande sundhet och säkerhet i arbetet. Sysselsättes minst femtio arbetstagare på arbetsstället, skall det finnas en av skyddsombud och företrädare för arbetsgivaren sammansatt skyddskommitté, som skall verka för sundhet och säkerhet i arbetet. I ett av Kungl. Maj:t utfärdat cirkulär till statsmyndigheterna angående företagsnämnder m. m. inom statsförvaltningen föreskrives bl. a., att vid verk med i regel minst 50 anställda skall inrättas företagsnämnd, om myndigheten eller personalorganisationen begär det. Även eljest skall sådan nämnd inrättas, om överenskommelse träffas mellan myndigheten och personalorganisationen. Enligt arbetarskyddsstyrelsens mening bör företagsnämnderna kunna fungera som skyddskommittéer under förutsättning att skyddsombud ingår som ledamöter. Denna uppfattning har inte mött någon gensaga bland remissorganen och jag finner förslaget lämpligt.

En ytterligare fråga, som arbetarskyddsstyrelsen särskilt diskuterat, gäller tillsynen över arbetarskyddslagens efterlevnad. Sådan tillsyn utövas förutom av yrkesinspektionen av kommunala tillsynsmän, utsedda av hälsovårdsnämnden. Kommunal tillsyn skall enligt instruktionen för yrkesinspektionen ske hos företag, som har mindre än tio anställda och som saknar maskinell utrustning. Vissa lokala statliga organ skulle enligt denna regel kunna falla under den kommunala tillsynen. Detta torde vara mindre lämpligt. Det torde böra ankomma på arbetarskyddsstyrelsen att med stöd av den befogenhet, som tillkommer styrelsen enligt nyssnämnda instruktion, vidta sådan jämkning av tillsynens fördelning att statliga organ inspekteras av yrkesinspektionens befattningshavare.

Enligt 70 § arbetarskyddslagen skall beträffande verksamhet, som bedrivs av staten, vad som är stadgat om arbetsgivare i stället avse arbetsföreståndaren. Denne är bl. a. straffrättsligt ansvarig för efterlevnaden av de lagbestämmelser som är straffsanktionerade. Justitiekanslersämbetet

ifrågasätter huruvida man inte, åtminstone för vissa enheter inom förvaltningsverksamheten, borde i administrativ form fastställa vem som skall vara allt anse såsom arbetsföreståndare. Frågan härom torde senare få övervägas av Kungl. Maj:t.

Den kommunala förvaltningen uppvisar i stort sett samma huvuddrag som den statliga civila verksamheten och undantagsbestämmelser torde lika litet erfordras för det kommunala området som för det statliga. Enligt 1912 års arbetarskyddslag skulle kommunen såsom arbetsgivare alltid företrädas av en arbetsföreståndare. I den nu gällande arbetarskyddslagen gjordes en inskränkning i arbetsföreståndarens uppgifter. Förelägganden till avhjälpande av missförhållanden och förbud för avvärjande av fara m. m. skall enligt gällande bestämmelser riktas mot kommunens styrelse. Ingripanden av detta slag kan nämligen innebära krav på åtgärder med ekonomiska konsekvenser och ansågs därför böra riktas mot kommunens beslutande organ. Mot staten kan föreläggande och förbud som nu sagts inte riktas. I stället sker anmälan till vederbörande myndighet eller i sista hand till Kungl. Maj:t. Ett remissorgan förordar nu, att man för kommunernas del återgår till bestämmelserna i 1912 års lag, så att arbetsföreståndaren i alla avseenden träder i arbetsgivarens ställe. Som skäl anföres, att man skulle undgå flera av de tolkningsfrågor, som är förenade med den nuvarande uppdelningen av det kommunala ansvaret på organ sammansatta av förtroendemän och på anställda arbetsföreståndare. För min del finner jag skälen för den nuvarande ansvarsfördelningen bärande och jag anser att regeln härom bör bibehållas oförändrad.

Ett verksamhetsområde, beträffande vilket stor tveksamhet yppats om lämpligheten att låta arbetarskyddslagens bestämmelser bli gällande, är polisväsendet. Det är sant att skaderiskerna inom den utåt synliga polisverksamheten i första hand hänför sig till direkta angrepp på person, som polispersonalen blir utsatt för, och att detta är skaderisker som det inte står i arbetarskyddslagstiftningens förmåga att hindra. I likhet med de flesta arbetstagare utsättes emellertid även polismannen för yrkesrisker av det slag arbetarskyddet normalt vill förebygga. Något skäl till undantag från lagens bestämmelser i vad avser polistjänsten föreligger enligt min mening inte. Enligt den grundläggande bestämmelsen i 7 § skall vid bedömning av vad som kan krävas i fråga om sundhet och säkerhet i arbetet tagas hänsyn till arbetets natur och de förhållanden under vilka det bedrives. Vad jag för den statliga förvaltningsverksamhetens del anfört om de möjligheter, som lagen ger till avvikelser från de generella reglerna om nattvila och veckovila, torde äga giltighet även för polisväsendets vidkommande.

För brandväsendets del gäller i stort sett samma synpunkter som i fråga om polistjänsten. Brandmännen bör liksom polismännen i den utsträckning det är möjligt tillförsäkras samma skydd som övriga arbets-

tagare. Något undantag finner jag inte heller för brandväsendets del nödvändigt.

Vad beträffar kyrkans verksamhet har några speciella problem i fråga om arbetarskyddslagens tillämpning inte framkommit. Något undantag för denna verksamhet är inte aktuellt.

Angående försvarets verksamhet gäller för närvarande att verksamhet inom krigsmakten, som bedrivs på väsentligen samma sätt som civil verksamhet av motsvarande slag och som inte står i samband med militär övning, betraktas som rörelse och därmed är underkastad lagens bestämmelser. Om arbetet inom dessa verksamhetsgrenar utföres av civil, civilmilitär eller militär personal saknar därvid betydelse. Den egentliga militärtjänsten faller däremot inte under arbetarskyddslagen.

Arbetarskyddsstyrelsens förslag innebär, att arbetarskyddslagens tillämpningsområde inte utvidgas när det gäller krigsmaktens verksamhet. Undantag föreslås sålunda för militär övning och för annan verksamhet inom krigsmakten, som inte bedrivs på väsentligen samma sätt som civilt arbete av motsvarande slag. Detta förslag, som allmänt godtagits under remissbehandlingen, bör följas. Såsom arbetarskyddsstyrelsen anfört bör det vara möjligt att i särskilda föreskrifter, avpassade efter militärtjänstens speciella villkor, tillgodose önskemålet om sunda och säkra arbetsförhållanden för krigsmaktens anställda.

Emellertid torde det inte vara lämpligt att begränsa det ifrågavarande undantaget till krigsmakten. Vid den utbildnings- och övningsverksamhet, som förekommer inom civilförsvaret, synes arbetarskyddslagens föreskrifter kunna iakttagas lika litet som vid militär verksamhet av motsvarande slag. För myndigheterna i övrigt förekommer inom totalförsvarets ram vissa övningar, t. ex. stabstjänstövningar, vid vilka förhållandena, både vad avser arbetslokaler och arbetstider, måste avvika från vad arbetarskyddslagen stadgar. Undantaget bör därför avse övning, vilken bedrivs såväl inom krigsmakten och civilförsvaret som eljest för totalförsvarets ändamål, samt arbete inom krigsmakten och civilförsvaret, som saknar motsvarighet inom annan verksamhet. Härigenom torde bl. a. sådana med tanke på krigsförhållanden anordnade övningar för polispersonal, som statspolisintendenten berört, bli undantagna.

Den föreslagna utvidgningen av arbetarskyddslagens tillämpningsområde innebär, att anställda i privat verksamhet, som inte bedrivs i förvärvssyfte, kommer att omfattas av lagen. Detta gäller exempelvis arbetstagarna inom ideella, fackliga och politiska organisationer. Häremot synes intet vara att erinra och någon invändning har heller inte gjorts under remissbehandlingen.

Arbetarskyddslagens hittillsvarande begränsning till rörelse medför, att h u s l i g t a r b e t e i arbetsgivarens hem inte omfattas av lagen. Arbetarskyddsstyrelsen föreslår att sådant arbete alltjämt skall falla utanför la-

gens tillämpningsområde. Vägledande för styrelsens ställningstagande har varit att privatlivet bör vara skyddat mot insyn. Tillsynen å lagens efterlevnad skulle enligt styrelsen stöta på åtskilliga svårigheter och för den inspekterande själv framstå som en föga eftertraktansvärd sysselsättning. De av arbetarskyddsstyrelsen åberopade skälen har godtagits av nästan alla remissorgan. Socialstyrelsen har emellertid hemställt om ytterligare utredning i syfte att i lämpliga delar låta arbetarskyddslagen omfatta även husligt arbete. Socialstyrelsen anser, att det föreligger ett klart behov av förstärkt skydd framförallt för minderåriga hembiträden, men framhåller att generella inspektioner inte bör komma i fråga i hemmen. Vad som framförallt erfordras är att de anställda i husligt arbete får en myndighet dit de kan vända sig. Göres arbetarskyddslagen tillämplig i fråga om husligt arbete i arbetsgivarens hem fordras, framhåller socialstyrelsen, ändringar i hembiträdeslagen, vilken innehåller vissa skyddsbestämmelser av samma karaktär som arbetarskyddslagen.

Jag finner det i och för sig önskvärt att principen om arbetarskyddslagens generella giltighet kunde beaktas även för arbetstagare, som utför husligt arbete i arbetsgivarens hem. På grund av de speciella problem, som skulle vara förknippade med tillsynen över lagens efterlevnad på detta verksamhetsområde, och med hänsyn också till den särskilda hembiträdeslagstiftningen, vilken för närvarande är föremål för utredning, finner jag mig dock böra förorda, att arbete i arbetsgivarens hushåll undantages från arbetarskyddslagens tillämpningsområde.

#### *Arbetarskyddsstyrelsens övriga förslag till ändringar i arbetarskyddslagen*

Som nämnts är arbetarskyddslagen i princip tillämplig endast då det föreligger ett arbetsgivar-arbetstagarförhållande. Utöver arbetstagarna kan yrkesutbildningselever i viss utsträckning bli omfattade av lagens bestämmelser. Härom stadgas att lagen skall äga tillämpning på arbete, som elev utför vid sådan anstalt för yrkesutbildning eller avdelning därav, beträffande vilken Kungl. Maj:t förordnat att lagen skall gälla. Med stöd härav har utfärdats en särskild kungörelse med förteckning över dylika yrkesutbildningsanstalter (SFS 1949:351). Vad man väsentligen velat vinna med att föra in yrkesutbildningseleverna under lagen är att huvudstadgandena om sundhet och säkerhet i arbetet blir tillämpliga. Enligt ett undantagsstadgande i arbetarskyddslagen gäller däremot inte beträffande dessa elever bestämmelserna om arbetstiden och dess förläggning, om minimiålder, arbetsbok, läkarbesiktning m. m. och ej heller de särskilda bestämmelserna om kvinnlig arbetskraft eller bestämmelserna om samverkan mellan arbetsgivare och arbetstagare.

Arbetarskyddsstyrelsen föreslår, att vad som gäller för dessa yrkesutbildningselever även skall bli tillämpligt på elever i grundskolan eller motsvarande skolform, som erhåller praktisk yrkesförberedande utbildning inom

skolans lokaler. Förslaget härom har godtagits av samtliga remissorgan och jag tillstyrker detsamma.

---

De särskilda bestämmelserna för den minderåriga arbetskraften innebär också, att en skolelev som är under 18 år inte får användas till arbete utan att arbetsbok för honom avlämnats till arbetsgivaren. Denna arbetsbok skall, utöver uppgifter om den minderåriges ålder och skolförhållanden, innehålla läkarintyg. Från kravet på arbetsbok finns ingen dispensmöjlighet. Skolläkarna utfärdar nu arbetsböcker för samtliga skolelever, som erhåller i skolundervisningen ingående yrkespraktik eller som arbetar extra under terminer eller skollov.

Arbetsarkyddsstyrelsen har föreslagit, att kravet på arbetsbok slopas för alla elever i skolor med statsunderstödd skolhälsovård, när det gäller den yrkespraktik som är ett led i skolundervisningen. Arbetsarkyddsstyrelsen finner vidare, att kravet på arbetsbok bör kunna slopas för elever i skolor med statsunderstödd skolhälsovård även då det gäller extraarbete under terminer eller skollov. Styrelsen anför därvid, att det i lagen stadgade kravet på fullgjord skolplikt medför att eleverna inte kan ta extraarbete under termin utan att begära tillstånd av arbetsarkyddsstyrelsen eller yrkesinspektör. Innan tillstånd beviljas, inhämtas yttrande från skolan, som i sin tur i alla tveksamma fall hör skolläkaren. Beträffande feriearbete gäller visserligen inte kravet på fullgjord skolplikt, utan den medicinska rådgivningen sker där enbart i samband med utfärdandet av arbetsboken. I fråga om så kortvarigt arbete som under jul- och påsklov torde enligt styrelsens mening hälso- risken för den minderåriga vara obetydlig. Från denna synpunkt skulle det alltså inte vara nödvändigt med arbetsbok. Slopas kravet helt, bortfaller emellertid möjligheten för arbetsgivaren att kontrollera den minderåriges ålder. Styrelsen har trots detta stannat för att föreslå att kravet på arbetsbok avskaffas i dessa fall. Vid så långvarigt arbete som kan förekomma under sommarlovet bör enligt arbetsarkyddsstyrelsens mening finnas någon form av medicinsk rådgivning, så att den minderåriga inte användes till arbete som kan skada hans hälsa. För arbete under sommarlovet föreslår styrelsen att arbetsboken ersättes med ett arbetstillstånd innehållande — förutom uppgifter om den minderåriges namn, ålder och skola — de föreskrifter angående hans användande i arbete, som skolläkaren finner skäl att meddela.

Som jag förut nämnt är yrkespraktik i näringslivet numera inte aktuell som ett led i skolundervisningen. Beträffande extraarbetet under terminerna har styrelsen som ett skäl för arbetsbokens avskaffande åberopat den medicinska kontroll som sker i samband med ansökan om dispens från kravet på fullgjord skolplikt för minderårigas arbete. Sådan dispens erfordras emellertid inte för elever i skolformer avsedda för barn över skolpliktig ålder, t. ex. gymnasiet. För dessa elevers del skulle ett slopande av arbetsboken

innebära, att de kunde ta arbete under terminerna utan garanti för att erforderlig medicinsk prövning skett. Detta torde inte vara lämpligt. Jag delar arbetarskyddsstyrelsens uppfattning att någon form av medicinsk kontroll av de minderåriga är nödvändig för att de skall få ta arbete under sommarferien. Däremot finner jag det i likhet med några remissorgan tvivelaktigt om någonting står att vinna på att arbetsboken ersättes med ett annat dokument, kallat arbetstillstånd. De administrativa fördelarna av ett slopande av kravet på arbetsbok vid arbete under julferie och påsklov torde inte överväga de nackdelar, som från kontrollsynpunkt vidlåder detta förslag. Man får i detta sammanhang inte bortse från att arbetsgivarens skyldigheter i fråga om den minderåriga arbetskraften kvarstår och att det för honom torde innebära en fördel att kunna på det enkla sätt som arbetsboken möjliggör kontrollera ålder och hälsotillstånd hos den minderåriga. Trots att remissorganen i princip inte haft något att invända mot arbetarskyddsstyrelsens förslag finner jag, med hänsyn till det anförda och då lämpligen enhetliga regler i största möjliga utsträckning bör gälla, att arbetsbok alltså bör fordras för minderårigs arbete i samma omfattning som för närvarande.

Utsträckningen av arbetarskyddslagens tillämpningsområde till att avse i princip varje verksamhet, vari arbetstagare användes för arbetsgivares räkning, medför att tillfällig verksamhet, vilken inte kan betecknas såsom rörelse och som därför hittills fallit utanför lagens tillämpningsområde, i fortsättningen kommer att omfattas av lagen. Anlitande av minderåriga i tillfällig verksamhet torde oftast få karaktär av uppdrag så att ett arbetstagarförhållande inte uppkommer. Verkliga anställningsförhållanden av tillfällig natur är dock inte uteslutna. Det synes otillfredsställande att för mycket kortvariga anställningar i verksamhet, där hälsorisken är obetydlig, uppställa ett krav på avlämnande av arbetsbok, vilket det i praktiken förmodligen skulle vara svårt att upprätthålla. Jag förordar därför, att arbetsbok inte skall behövas för arbete, som fortgår under mycket kort tid och medför synnerligen ringa ansträngning. Med arbete under mycket kort tid bör förstås arbete, som sträcker sig över högst en eller annan dag.

---

Enligt 45 § arbetarskyddslagen åligger det tillverkare, försäljare eller upplåtare av maskiner, redskap och andra tekniska anordningar att tillse att sådan anordning, då den avlämnas för att tagas i bruk här i riket eller här utställs till försäljning eller i reklam syfte, är försedd med nödvändiga skyddsanordningar och även i övrigt erbjuder betryggande säkerhet mot ohälsa och olycksfall. I samma lagrum stadgas skyldighet att tillhandahålla erforderliga föreskrifter för anordningens användning och skötsel.

Arbetarskyddsstyrelsen föreslår, att dessa bestämmelser kompletteras i tre avseenden. När det gäller vissa särskilt farliga maskiner och redskap har det visat sig vara en brist att styrelsen inte kunnat med bindande verkan

föreskriva, att maskinen eller redskapet skall ha skylt eller annan märkning, som anger tillverkarens namn samt innehåller uppgift om exempelvis högsta tillåtna tryck, belastning eller varvantal. Styrelsen finner det angeläget med ett stadgande om att styrelsen, när särskilda skäl föreligger, skall kunna föreskriva att maskin, redskap eller annan teknisk anordning, då den levereras eller utställs, skall vara försedd med skylt eller annan märkning, angivande tillverkarens namn samt annan uppgift som styrelsen finner erforderlig. Vidare har i fråga om sådana farliga maskiner och anordningar visat sig önskvärt, att styrelsen kan föreskriva att maskinen eller anordningen skall vara godkänd av styrelsen, innan den levereras eller utställs, s. k. typgodkännande. Styrelsen föreslår en bestämmelse av denna innebörd. Slutligen förordar styrelsen ett stadgande om skyldighet för tillverkare, försäljare och upplåtare att tillhandahålla föreskrifter för montering av teknisk anordning.

Arbetskyddsstyrelsens förslag finner jag välgrundat, och jag förordar i likhet med de flesta remissorgan att kompletteringarna av 45 § arbetskyddslagen kommer till stånd. Kommerskollegium har ställt sig avvisande till förslagen om såväl märkning som typgodkännande och har uttryckt farhågor för att bestämmelser i sistnämnda avseende kan komma att verka hämmande på den tekniska utvecklingen, begränsa konkurrensen och leda till onödigt krångel. Kollegiet befarar att det skulle kunna inträffa att en anordning som är fullgod inte får användas, därför att den ej hunnit godkännas. Med anledning härav vill jag understryka, att föreskrift om skyldighet att inhämta typgodkännande skall kunna meddelas endast när särskilda skäl föreligger och att arbetskyddsstyrelsen alltså inte torde kunna tillämpa bestämmelsen annat än när det anses nödvändigt till förebyggande av ohälsa eller olycksfall. I detta sammanhang vill jag påpeka att i årets statsverksproposition föreslagits en förstärkning av arbetskyddsstyrelsens tekniska personal med tanke bl. a. på arbete med typgodkännande.

### **Skogsförädlingslagen**

Nu gällande skogsförädlingslag av år 1951 äger tillämpning på arbete med skogsavverkning och försågning av virke i direkt samband därmed samt på skogsvårds-, kolnings-, flottnings-, flottlägnings-, flottledsbyggnads-, väg- och vattenavledningsarbete. Lagen stadgar skyldighet för arbetsgivarna inom nämnda verksamhetsområden att tillhandahålla tillfälliga bostäder åt arbetstagarna och stall åt de hästar som användes i arbetet. I lagen föreskrives viss minimistandard på dessa bostäder och stall. Vidare föreskriver lagen skyldighet för arbetsgivarna att tillhandahålla raststugor.

Arbetskyddsstyrelsen har, i samråd med vederbörande arbetsmarknadsparter, framlagt förslag till ny skogsförädlingslag med höjda standardkrav för bostäder och stall.

I fråga om behovet av lagstiftning angående skogsförläggningar framhåller arbetarskyddsstyrelsen att det fasta bilvägnätet i skogarna kraftigt utbyggt under senare år och att det dessutom ofta anläggs tillfälliga s. k. bilbasvägar i samband med vinterdrivningarna. Härigenom har numera skapats förutsättningar för skogsarbetarna vid flertalet arbetsplatser att dagligen färdas mellan hemmet och arbetsplatsen med bil. Dessa förhållanden har minskat behovet av förläggningar. Ett visst behov av tillfälliga bostäder och stall kommer dock enligt styrelsens uppfattning med största sannolikhet att kvarstå under överskådlig tid för arbetstagare med så långt avstånd till hemmet, att daglig färd är utesluten, och för hästskötare, som ej har möjlighet att utnyttja daglig hästtransport och som på grund av att de måste ta vård om hästen i skogsstall inte kan fara hem dagligen.

Då de arbetare som alltjämt under vissa perioder måste bo i skogsförläggningar jämför sina bostadsförhållanden med de arbetstagares, vilka har förmånen att kunna bo i sina hem eller i förläggningar av den bättre standard som erbjuds vid t. ex. vissa anläggningsarbeten, uppstår naturligt nog, framhåller arbetarskyddsstyrelsen, önskemål om bättre förläggningar. Även om en betydande förbättring av skogsförläggningarna ägt rum, anser sig styrelsen kunna konstatera en viss eftersläpning i standardutvecklingen på flera håll. Gällande lag ger dock inte stöd för åtgärder, som kan leda till väsentliga förbättringar, varför en revision av lagen nu synes nödvändig. Den sannolika minskningen i fråga om behovet av förläggningar bör enligt styrelsen även innebära att bostäder med betydligt högre standard än den, som konstaterats i flertalet förläggningar, bör kunna tillhandahållas.

Arbetarskyddsstyrelsen har prövat möjligheten att införa bestämmelser motsvarande skogsförläggningsslagen i arbetarskyddslagen och lagen om djurskydd men har funnit denna utväg mindre lämplig. Styrelsen förordar därför, att en särskild skogsförläggningsslag alltjämt skall finnas.

Arbetarskyddsstyrelsens förslag har vunnit allmän anslutning bland remissorganen, som godtagit vad styrelsen anfört om behovet av lagstiftning på området. Härvid har från arbetsgivarhåll framhållits att skogsförläggningarna efter tillkomsten av 1951 års lag förbättrats så väsentligt, att förläggningssstandarderna hos flertalet större arbetsgivare regelmässigt torde vara högre än nuvarande lag föreskriver.

För egen del finner jag mig helt kunna dela styrelsens synpunkter i fråga om behovet av lagstiftning. Inte minst det förhållandet att antalet särskilda skogsförläggningar minskar bör kunna möjliggöra en hög standard på de kvarvarande förläggningarna. Styrelsen har anfört bärande skäl för att bestämmelserna om skogsförläggningar och skogsstall bibehållas i en särskild lag.

Det lagförslag, som styrelsen framlagt, har i huvudsak tillstyrkts eller lämnats utan erinran och är enligt min uppfattning lämpligt utformat.

På vissa punkter är lagförslaget liksom gällande lag förhållandevis detaljerat. Jag anser dock inte att någon fördel står att vinna med en uppdelning av bestämmelserna på lagen och en tillämpningsförfattning, så som ifrågasatts i några remissyttranden. Till enskildheterna i förslaget torde jag få återkomma i specialmotiveringen.

Enligt förslaget skall, liksom enligt nu gällande lag, arbetarskyddsstyrelsen kunna medge undantag från bestämmelserna om bostädernas och stallens beskaffenhet, om det av särskilda skäl finnes påkallat. Arbetsgivarorganisationerna har under remissbehandlingen framhållit, att de väsentliga skärpningar av standardkraven, som förslaget innebär, kan få besvärande ekonomiska och praktiska konsekvenser vid en alltför snabbt och rigoröst genomförd anpassning av nuvarande förläggningsbestånd till den nya standarden. Det framhålles därför som nödvändigt att erforderlig anpassning får ske under en tillräckligt lång övergångstid samt att arbetarskyddsstyrelsen inte är alltför restriktiv vid meddelande av dispenser. I vissa yttranden reses krav på särskilda övergångsbestämmelser, som skulle medge en successiv övergång till den nya lagens bestämmelser under en relativt lång period så att ett ekonomiskt utnyttjande av redan anskaffad utrustning blir möjligt. Från arbetstagarhåll har å andra sidan framförts farhågor för en alltför liberal tillämpning av dispensmöjligheten. Speciellt betonas, att driftsekonomiska skäl inte bör kunna motivera undantag från standardkraven.

Enligt min uppfattning är det angeläget att den nya lagstiftningen utan alltför långt dröjsmål blir omsatt i praktiken. Jag är inte beredd att generellt förorda någon övergångstid av bestämd längd för anpassning av det nuvarande förläggningsbeståndet till de skärpta standardkrav som den nya lagen innebär. Dispens för enskilda fall kan medges där särskilda skäl till avvikelser från lagens standard kan anses föreligga.

I ett avseende har arbetarskyddsstyrelsen funnit att bestämmelserna i den nuvarande skogsförläggningsslagen kan ersättas med arbetarskyddslagens föreskrifter, nämligen i fråga om skyldighet för arbetsgivaren att hålla raststugor. Styrelsens förslag att bestämmelserna härom skall utgå ur skogsförläggningsslagen har tillstyrkts av samtliga remissorgan. Skyldigheten att tillhandahålla raststugor torde, såsom styrelsen anför, följa av bestämmelserna om personalutrymmen i 9 § arbetarskyddslagen även såvitt avser sådant arbete, som omfattas av skogsförläggningsslagen. Då arbetarskyddslagens och arbetarskyddskungörelsens föreskrifter dessutom synes garantera bättre standard på raststugorna än som följer av skogsförläggningsslagen, bör skogsförläggningsslagens särskilda bestämmelser i ämnet utgå.▶

### Specialmotivering

*Föredragande departementschefen har anfört:*

»I överensstämmelse med de riktlinjer som angivits i det föregående har på grundval av författningsförslag, som utarbetats av arbetarskyddsstyrelsen, inom socialdepartementet upprättats förslag till lag om ändring i arbetarskyddslagen den 3 januari 1949 (nr 1) samt förslag till lag om tillfälliga bostäder vid skogs- och flottningsarbete m. m. (skogsförläggning-lag). Förstnämnda förslag innehåller vissa ändringar, som inte tidigare berörts.

Utöver vad som angivits i det föregående torde följande böra anföras rörande förslagen.

### Arbetarskyddslagen

#### 1 §.

Beträffande denna paragraf hänvisas till den allmänna motiveringen.

#### 2 §.

Bestämmelsen under punkten 2) har fått en mera allmän formulering än arbetarskyddsstyrelsen föreslagit. Därmed avses inte att under lagens tillämpningsområde skall föras annat arbete än sådant, som är förenat med fara av den art att anlitan- de av yrkesinspektionens speciella sakkunskap kan anses påkallat för tryggande av sundhet och säkerhet i arbetet.

Ändringarna under punkten 4) är av redaktionell art.

#### 3 §.

Den föreslagna formuleringen av undantaget för husligt arbete har valts med hänsyn till, å ena sidan, att husligt arbete, som utföres i pensions- eller liknande rörelse bedriven i arbetsgivarens hem, liksom hittills skall falla inom lagens tillämpningsområde, och, å andra sidan, att undantaget skall avse inte endast arbete, som utföres inom hemmets väggar, utan även arbetsuppgifter, som fullgöres utanför hemmet, exempelvis i en kollektiv tvättstuga eller i samband med barnpassning.

Undantagsbestämmelserna för övningar inom totalförsvaret och arbete inom krigsmakten och civilförsvaret har behandlats i den allmänna motiveringen.

#### 16 §.

I denna paragraf stadgas i dess nu gällande lydelse, att Kungl. Maj:t må föreskriva särskilda villkor för arbetstagares användande till arbete, som finnes medföra synnerlig fara för ohälsa eller olycksfall, eller förordna att arbetstagare ej må användas därtill. Med stöd härav har utfärdats dels en kungörelse om läkarundersökning och läkarbesiktning till förebyggande av vissa yrkessjukdomar (SFS 1949:211), dels en kungörelse om förbud att använda arbetstagare till målningsarbete med blyfärg (SFS 1949:210).

Arbetskyddsstyrelsen anför, att lagstiftaren genom uttrycket »synnerlig fara» velat begränsa antalet fall, där läkarundersökningar och besiktningar borde påbjudas, så att sådana föreskrives endast vid risk för yrkessjukdom av allvarigare art. Kritik har emellertid, säger styrelsen, riktats mot bestämmelsen, vilken ansetts alltför snävt begränsa möjligheten att föreskriva läkarundersökning som villkor för användande till visst arbete. Styrelsen föreslår därför, att uttrycket »synnerlig fara» utbytes mot »särskild risk» för att möjliggöra att bestämmelserna i förenämnda kungörelse om läkarundersökning och läkarbesiktning till förekommande av vissa yrkessjukdomar i sin tur kan göras något vidsträcktare. När det gäller förbudsfallen har styrelsen däremot inte ansett det nödvändigt att någon ändring göres.

Arbetskyddsstyrelsens förslag har vunnit allmän anslutning under remissbehandlingen. Paragrafen bör ändras så att särskilda villkor kan föreskrivas för arbetstagares användande till arbete, som medför särskild fara för ohälsa eller olycksfall.

#### 23 §.

Ändringen är av formell art och sammanhänger med skollagens terminologi.

#### 27 §.

Denna ändring har behandlats i den allmänna motiveringen.

#### 45 §.

Beträffande denna paragraf hänvisas till den allmänna motiveringen.

#### 51 §.

Inom den allmänna yrkesinspektionens distrikt finns rådgivande organ, kallade yrkesinspektionens förtroenderåd, i vilka bl. a. ingår företrädare för arbetsgivare och arbetstagare.

I 6 § instruktionen för yrkesinspektionen (SFS 1957:646) stadgas, att ledamot i förtroenderåd ej må röja eller obehörigen nyttja yrkeshemlighet, som blivit känd för honom i förtroenderådet, och ej heller, där det ej kan anses påkallat i rådets intresse, yppa yrkesförfarande eller affärsförhållande, vilket sålunda blivit honom kunnigt. Någon särskild straffbestämmelse upptages inte i instruktionen.

Såsom arbetskyddsstyrelsen föreslagit bör tystnadsplikten m. m. för ledamöter i yrkesinspektionens förtroenderåd liksom för övriga i tillsynen av arbetskyddet verksamma personer regleras i förevarande paragraf. Åsidosättande straffas enligt 68 §.

## 56 §.

Paragrafen har kompletterats med hänsyn till de nytillkomna stadgandena i 45 §.

## 57 §.

Ändringen i denna paragraf är av redaktionell karaktär.

## 59 §.

Till utrönande av huruvida ämne eller material, som arbetsgivare använder eller framställer i sin verksamhet, innebär fara för att hos honom sysselsatt arbetstagare ådrager sig ohälsa eller drabbas av olycksfall, är arbetsgivaren enligt denna paragraf skyldig att på anmodan av arbetarskyddsstyrelsen eller yrkesinspektör föranstalta om undersökning av ämnet eller materialet eller tillhandahålla erforderliga prov för sådan undersökning. Motsvarande stadgas beträffande tillverkare, försäljare eller upplåtare av teknisk anordning.

Något stadgande om vem som skall bekosta undersökningen finns inte. Enligt motivuttalanden vid tillkomsten av arbetarskyddslagen skulle kostnaden bestridas av arbetsgivaren, särskilt i de fall då den avsåg att klarlägga orsaken till visst olycks- eller sjukdomsfall vid arbetsstället. I de fall undersökningen var av allmänt intresse och kunde sägas vara av betydelse för det förebyggande arbetet i allmänhet eller det eljest kunde finnas skäligt, borde kostnaden kunna bestridas av allmänna medel. Någon författningsföreskrift härom ansågs dock inte behövlig.

Arbetarskyddsstyrelsen påpekar att, eftersom en arbetsgivare enligt förevarande stadgande kan välja mellan att själv göra undersökningen eller att tillhandahålla erforderliga prov, han kan tänkas välja det sistnämnda alternativet, om undersökningen är förenad med större kostnader. I sådana fall kan det, säger styrelsen, vara förenat med svårigheter att av arbetsgivaren få ut kostnaden för undersökningen. Styrelsen anser detta otillfredsställande och föreslår därför en uttrycklig bestämmelse i 59 § om att undersökningen skall ske på arbetsgivarens bekostnad, såvida inte styrelsen på grund av ett föreliggande allmänt intresse anser det skäligt, att undersökningen bekostas av statsmedel. Motsvarande bör gälla undersökning, som göres för tillverkares, försäljares eller upplåtares räkning.

Förslaget har föranlett erinran endast från *Svenska arbetsgivareföreningen*, som anser att frågan om vem som ytterst skall svara för kostnaderna liksom hittills bör bestämmas från fall till fall och inte regleras i lag. Något godtagbart skäl för att kostnaderna alltid skall åvila arbetsgivaren har inte förebragts, säger föreningen.

Med anledning av vad arbetarskyddsstyrelsen anfört bör i denna paragraf införas en bestämmelse om att styrelsen kan ålägga arbetsgivare, tillverkare, försäljare eller upplåtare betalningsskyldighet för undersökning som avses

i paragrafen. I vilken utsträckning betalningsskyldighet skall åläggas bör avgöras med utgångspunkt från nuvarande praxis. Styrelsens beslut kan givetvis överklagas i vanlig ordning.

#### 61 §.

Bestämmelserna om besvär över yrkesinspektörs beslut föreslås ändrade så att de i lagen den 4 juni 1954 om besvärstid vid talan mot förvaltande myndighets beslut stadgade besvärstiderna blir tillämpliga.

#### 72 §.

Paragrafen innehåller i sin nuvarande lydelse bestämmelser om att arbetarskyddsstyrelsen kan delegera sin beslutanderätt till yrkesinspektör, när det gäller att medge dispens enligt 23 § från kravet på en minimiålder av 14 år för användande till arbete samt enligt 29 § från regeln om läkarbesiktning av minderårig arbetstagare. Arbetarskyddsstyrelsen har föreslagit att styrelsen skall kunna till yrkesinspektör delegera jämväl rätten att medge undantag från det i 24 § stadgade kravet på en minimiålder av 15 år för användande till industriellt och liknande arbete. Förslaget, som godtagits av samtliga remissorgan, bör genomföras.

#### 73 §.

Ändringen är redaktionell.

### **Skogsförläggningsslagen**

#### 1 §.

Paragrafen anger skogsförläggningsslagens tillämpningsområde och motsvarar 1 § gällande lag.

Den nuvarande uppräknningen av de arbeten inom skogsbruket, på vilka lagen äger tillämpning, omfattar praktiskt taget alla arbeten inom skogsbruket, vid vilka tillfällig bostad kan vara erforderlig. Någon anledning att från lagens tillämpningsområde utesluta andra inom skogsbruket förekommande arbeten synes inte föreligga. Med hänsyn härtill anges i förslaget lagen vara tillämplig på arbete inom skogsbruket.

På flottnings-, flottläggnings- och flottledsbyggnadsarbete samt vägarbete bör skogsförläggningsslagen alltjämt vara tillämplig. Däremot har vattenavledningsarbete, som särskilt nämnes i gällande lag, inte medtagits i förslaget av den anledningen, att skogsdikning faller under begreppet arbete inom skogsbruket medan vattenavledningsarbete för annat ändamål — företrädesvis nyodling — numera inte är aktuellt.

#### 2 §.

Paragrafen föreslås få samma utformning som 2 § gällande lag.

## 3 §.

Denna paragraf motsvarar 4 § gällande lag.

Arbeterskyddsstyrelsen har som 3 § föreslagit en bestämmelse om undantag från lagstiftningens tillämpning för arbete, som utföres uteslutande av medlem av arbetsgivarens familj, såframt arbetet bedrivs på arbetsgivaren tillhörig mark eller eljest för hans egen räkning. De förutsättningar under vilka undantaget skall gälla synes något oklara. Med hänsyn härtill och då avsaknaden i nuvarande lag av ett motsvarande undantag inte medfört nämnvärda olägenheter, synes det föreslagna stadgandet inte böra medtagas.

## 4 §.

Första stycket motsvarar 5 § gällande lag och innehåller de grundläggande principerna för anordnandet av de bostäder, som skall tillhandahållas enligt lagen. Förläggning i tält, som enligt 5 § andra stycket i den nuvarande lagen är medgiven under vissa omständigheter, skall i fortsättningen kunna förekomma endast med stöd av dispens enligt 6 § i den föreslagna lagen.

Det föreslagna andra stycket ersätter 6, 7, 8, 9 och 10 §§ i den nuvarande lagen. Härvid har de bestämmelser om fönsters och dörrars beskaffenhet, som nu finns i 7 §, ansetts kunna undvaras för att i stället ingå i anvisningar till lagen.

De särskilda standardkrav, som uppställs i 6 och 7 §§ i nuvarande lag, gäller enligt 6 § bostad som användes under någon längre tid och enligt 7 § bostad som användes under den kallare årstiden. Svårigheter har stundom förelegat att avgöra huruvida den tidrymd, under vilken en bostad varit avsedd att användas, skall betraktas som »någon längre tid». Många gånger kan ett arbete, som varit avsett att slutföras på relativt kort tid, av olika anledningar komma att pågå längre tid än beräknat. Det bör också beaktas, att för en enskild skogsarbetare, som arbetar vid kortvarigt arbete, den totala tid han under en säsong nödgas bo i förläggning kan vara lika lång, som den tid andra skogsarbetare tillbringar i en och samma förläggning. Enligt skogsyrkesinspektionens erfarenhet anordnas förläggningar numera endast i undantagsfall för något speciellt, kortvarigt arbete. Utbyggandet av ett nät av fasta skogsbilvägar har medfört att transportabla bostäder utan större svårigheter kan ställas upp på eller i närheten av praktiskt taget varje arbetsplats, även om den är av tillfällig natur. Samma bostäder användes numera i stor utsträckning vid vinterdrivningarna och under förekommande sommararbeten. Av det anförda torde framgå, att något motiv knappast föreligger att i skogsförläggningenslagen låta de speciella standardkraven avse endast bostad som användes under någon längre tid och bostad som användes under den kallare årstiden. Dessa begränsningar har därför fått utgå ur förslaget.

De särskilda stadgandena i andra stycket innebär i allmänhet en skärpning

i förhållande till motsvarande bestämmelser i gällande lag. Undantag därvidlag utgör bestämmelserna angående anordningar för gemensam mat-hållning.

I gällande lag är minimum för avståndet mellan golv och innertak 2 meter eller, om under- och översängar användes, 2,35 meter. I förslaget anges som minsta rumshöjd 2,2 meter. Det högre måttet 2,35 meter har inte bibehållits med hänsyn till att det förutsättes, att sovplats inte anordnas som översäng. En rumshöjd av 2,2 meter möjliggör en önskvärd standardisering av tillverkningen av transportabla bostäder och stall. Enligt gällande lag får nämligen avståndet mellan spiltgolv och innertak i skogsstall inte understiga 2,2 meter, ett mått som föreslås bibehållas i förslaget. Det förtjänar framhållas, att fasta skogsstugor numera knappast uppföres och att transportabla byggnader med enkelsängar mera sällan tillverkas med lägre rumshöjd än 2,2 meter.

I fråga om utrymmet i bostaden har utvecklingen under senare år snabbt gått mot värden, vilka väsentligt överstiger de 7 kubikmeter, som enligt 6 § gällande lag under normala förhållanden skall komma på varje inkvarterad person. Det synes därför vara motiverat att bringa lagbestämmelserna i detta avseende i nivå med standardutvecklingen. Enligt förslaget skall utrymmet per inkvarterad person vara minst 10 kubikmeter. I avskilt sovrum skall utrymmet motsvara minst 8 kubikmeter per person.

Ett allmänt önskemål bland skogsarbetarna är att inte behöva ligga i översäng. Ett sådant förläggningssätt innebär utan tvivel nackdelar, främst med hänsyn till svårigheten att hålla lämplig temperatur. Detta gäller särskilt mindre bostäder, som snabbt kyls ut, när elden slocknar i eldstaden. I bostäder med kontinuerlig värmetillförsel blir det vid lämplig rumstemperatur i allmänhet för varmt för dem som ligger i översängarna. Under normala förhållanden bör sovplats därför icke anordnas som översäng. För att en sovplats skall erbjuda goda möjligheter till vila erfordras därjämte att den är tillräckligt stor samt har lämplig sängutrustning. Då behovet av sängutrustning kan variera föreslås inte några specificerade regler i detta hänseende. De anspråk, som ställes på sovplatserna, har i lagförslaget uttryckts på det sättet att sovplats skall vara så anordnad och utrustad att den erbjuder goda möjligheter till vila. Den närmare innebörden av detta stadgande får klarläggas i anvisningar till lagen.

Vid ny- eller ombyggnad av fasta bostäder torde det enligt skogsyrkesinspektionens erfarenhet under senare år ej annat än i undantagsfall ha förekommit, att flera än fyra sovplatser anordnats i ett och samma rum. I de transportabla bostäder, som numera helt dominerar vid nyanskaffning, förekommer i intet fall flera än fyra sovplatser. Det kan därför numera knappast anses rimligt, att arbetare som nödgas ta inkvartering i tillfällig bostad skall bo flera än fyra i varje rum. Lagtexten är avfattad i enlighet härmed.

Det föreslagna stadgandet i 4 § andra stycket, att bostaden skall kunna hållas tillfredsställande uppvärmd, ersätter föreskrifterna i 7 § gällande lag om åtgärder för varmboning av bostaden och anordningar för dess uppvärmning. Från sistnämnda lagrum har överförts bestämmelsen om att bostaden skall vara försedd med tillfredsställande anordningar för luftväxling.

Enligt arbetarskyddsstyrelsens anvisningar bör i skogsförläggning tillhandahållas lampor för tillfredsställande belysning ävensom städredskap. Det har i allmänhet visat sig svårt att få arbetsgivarna att ta på sig ansvaret för att sådan utrustning finnes tillgänglig. Då det synes önskvärt att utrustning av detta slag tillhör bostaden och följer densamma vid flyttningar, föreslås att bestämmelse härom intages i lagen.

Stadgandet i 4 § tredje stycket i förslaget angående utrymme för förvaring av livsmedel samt kläder och övriga personliga tillhörigheter är i stort sett likalydande med motsvarande i 6 § gällande lag. I anvisningar till lagen bör liksom nu är fallet närmare angivas vad bestämmelsen i olika avseenden skall innebära. Stadgandet angående särskild tvättplats har ingen direkt motsvarighet i gällande lag, men i arbetarskyddsstyrelsens anvisningar anges att i bostad bör finnas särskild tvättplats, om möjligt förlagd till avskilt utrymme. Skogsyrkesinspektionen har tidigare ansett det lämpligt att förlägga tvättplatsen till torkrummet. Det har emellertid visat sig, att fristående torkrum blivit allt vanligare och i sådant fall lämpar det sig ej att ha tvättplatsen i torkrummet. Skogsarbetarna har då i de flesta fall fått tvätta sig med handfatet på en stol i förläggningensrummet eller på diskbänken. Detta kan inte anses ändamålsenligt. Förläggningarna bör framdeles planläggas så, att särskild tvättplats finns. Dess storlek, placering och utformning måste avgöras med hänsyn till antalet sovplatser samt den tid och de förhållanden, under vilka bostaden är avsedd att användas. Närmare bestämmelser härom bör intagas i anvisningar till lagen.

Enligt nuvarande lag kräves torkrum endast i bostad, som användes under den kallare årstiden och som är avsedd för fyra eller flera arbetstagare, samt för bostad vid skiljeställe eller flottlägningsplats. Nybyggda bostäder för två eller tre man — företrädesvis transportabla — har under senare år i flertalet fall utrustats med torkrum eller vid uppsättningen på användningsplatsen kompletterats med fristående torkrum. Det synes numera knappast föreligga något skäl att begränsa skyldigheten att tillhandahålla torkrum vid förläggningarna till att gälla endast under den kallare årstiden. Inom skogsbruket användes samma förläggningar såväl vinter som sommar, och vid långvarig regnig väderlek är torkrummet lika nödvändigt sommartid. Vad angår flottningen gäller enahanda motiv för tillhandahållande av torkrum.

Enligt gällande lag skall torkrum vara varmbonat. I praktiken har det dock visat sig mycket svårt att få fristående torkrum att motsvara detta krav.

Viktigare är att torkrummet är tillräckligt stort samt försett med kraftig värmekälla och tillräckligt stora och rätt placerade ventilationsanordningar. Kravet på att torkrum skall vara varmbonat har icke medtagits i förslaget.

I fråga om anordningar för gemensam mathållning innebär det i 4 § fjärde stycket föreslagna stadgandet en uppmjukning jämfört med gällande lag. Denna stadgar i 9 §, att varje bostad som är avsedd för 8 eller flera arbetstagare vid vissa arbeten skall vara anordnad för gemensam mathållning. Med bostad har härvid av skogsyrkesinspektionen jämställts samling av mindre bostäder, som tillsammans innehåller 8 eller flera sovplatser. Om man bortser från skogsstationerna, där gemensam mathållning i regel anordnas genom arbetsgivarens försorg, förekommer sådan mathållning numera endast sporadiskt. Orsaken härtill torde i första hand vara, att antalet inkvarterade per bostad och förläggning kraftigt minskat under senare år. Vidare har utbyggnaden av vägnätet i skogarna gjort det möjligt för de inkvarterade att oftare besöka hemmet och medföra färdiglagad mat därifrån. Slutligen är tillgången på personer, som vill åtaga sig det krävande uppdraget som kock eller kocka, numera mycket begränsad. Lönerna för dessa har under senare år stigit så starkt, att skogsarbetarna i allmänhet inte anser det ekonomiskt med gemensam mathållning. En bestämmelse om att anordningar för gemensam mathållning skall vidtagas i det fall de arbetstagare, som är inkvarterade i en förläggning, avser att bilda gemensamt matlag bör dock finnas i lagen.

#### 5 §.

Paragrafen motsvarar 13 § i den nuvarande skogsföreläggninglagen.

Regeln i första stycket 13 § gällande lag att stall, som avses i lagen, skall erbjuda tillfredsställande skydd mot köld och fukt har här ersatts med en föreskrift att stallet skall erbjuda lämpliga temperatur- och fuktighetsförhållanden. Bestämmelserna i 13 § andra stycket gällande lag att fönster skall vara anordnat med dubbla rutor samt att stall skall ha tillfredsställande anordningar för luftväxling har uteslutits. Föreskrifter om stallstorlek, varmboning samt ventilations- och uppvärmningsanordningar bör införas i anvisningar till lagen.

Stadgandet i gällande lag att stall avsett för flera än tre hästar skall vara uppdelat på två eller flera rum har uteslutits såsom ej erforderligt. Av huvudregeln i första stycket följer, att ett stallutrymme ej bör vara större än att hästen eller hästarna kan hålla det vid lämplig temperatur även då så kraftig luftväxling sker, att stallet hålles tillfredsställande torrt. Om ett stall inte motsvarar detta krav, måste stallet avdelas eller förses med uppvärmningsanordning.

Bestämmelsen i andra stycket om att avståndet mellan spiltgolv och inbertak ej får understiga 2,2 meter är oförändrad i förhållande till nuvarande lag.

I stället för gällande lags föreskrift att foderbod skall finnas innehåller förslaget en bestämmelse att utrymme för förvaring av foder skall höra till stallet. I många fall användes endast ett av två stallrum i en stallbyggnad eller ett av två stall för sitt ändamål, varvid det andra stallrummet eller stallet lämpar sig väl för förvaring av foder.

I arbetarskyddsstyrelsens anvisningar föreskrives, att vid förläggningar med större antal hästar särskilt torkrum för seldon bör finnas. Skogsyrkesinspektionen anser sig emellertid icke med stöd av denna anvisning kunna annat än i undantagsfall kräva särskilt torkrum för selar och hästtäckan. Skyldigheten att tillhandahålla sådant torkrum föreslås nu bli inskriven i lagen. Närmare föreskrifter bör lämnas i anvisningar.

#### 6 §.

Paragrafen motsvarar 12 och 14 §§ i nuvarande skogsförläggningsslag.

#### 7 §.

Det i första stycket uppställda kravet att icke blott dricks- utan även tvättvatten av lämplig beskaffenhet skall finnas att tillgå inom skäligt avstånd från bostad och stall innebär en skärpning i förhållande till 11 § gällande lag, som endast stadgar skyldighet för arbetsgivare att tillhandahålla dricksvatten. Arbetsgivaren bör vara ansvarig för att tvättvatten av lämplig beskaffenhet finns tillgängligt. Härigenom erhålles samstämmighet med motsvarande stadgande i 9 § arbetarskyddslagen. I anvisningar till skogsförläggningsslagen bör angivas normalt största avstånd från bostad och stall till vattentäkt.

I andra stycket ingår bestämmelsen i 11 § andra stycket gällande lag om att avträde skall finnas.

Enligt tidigare praxis hade skogsarbetarna rätt till ved på rot för sitt behov av bränsle till förläggningarna. Lämplig torrskog för detta ändamål blir emellertid alltmer sällsynt, varför arbetsgivarna i gällande kollektivavtal åtagit sig att tillhandahålla torr ved vid förläggningen. Det måste under sådana förhållanden anses naturligt, att lämpligt utrymme för förvaring av ved finnes vid förläggningen, så att den upphuggna veden kan bevaras torr. Skyldighet att hålla sådant utrymme har stadgats i andra stycket. Med hänsyn till att annat bränsle än ved ej sällan användes för uppvärmning och matlagning föreslås att utrymme för vedförvaring skall finnas där så erfordras.

Bestämmelsen i tredje stycket av denna paragraf har tillkommit med hänsyn till att motorsågen nu praktiskt taget helt ersatt timmersvansen och att även vid röjningar och hyggesrensningar motorredskap användes. Detta har medfört vissa problem vid skötsel och förvaring av redskapen. Vid justeringar och reparationer behövs vintertid ett uppvärmt utrymme. Arbetarna har hittills oftast nödgats ta in redskapen i förläggningen, vilket

medfört obehag genom nedsmutsning och oljelukt. Vidare tillkommer den brandrisk, som är förenad med att bensingas kan strömma ut ur redskapens bränsletankar. Sedan några år tillverkas fristående, mindre lokaler, speciellt inredda för nu ifrågasvarande ändamål. Det synes önskvärt att dylika utrymmen tillhandahålles där så skäligen kan påfordras.

## 8 §.

Gällande skogsförläggningslag lägger inget ansvar på arbetstagarna för bostädernas och stallens vård eller för att ordning och sundhet iakttages. Den standard, som den föreslagna lagen avser att ge skogsförläggningar och skogsstall, synes emellertid kräva, att ett visst ansvar lägges jämväl på arbetstagarna. Arbetarskyddsstyrelsens förslag till ett särskilt stadgande här om har vunnit allmän anslutning från både arbetsgivarna och arbetstagarna. Med införandet av ett sådant stadgande ernås överensstämmelse med 7 § andra stycket arbetarskyddslagen.

## 9 §.

En jämförelse mellan bestämmelserna angående skyddsombud i arbetarskydds- och skogsförläggningslagarna ger vid handen, att dessa är i huvudsak lika och att de i vissa fall har exakt samma lydelse.

Vissa avvikelser föreligger dock. Enligt 40 § första stycket arbetarskyddslagen föreligger sålunda i regel skyldighet att utse skyddsombud å arbetsställe, där minst fem arbetstagare regelbundet sysselsättes, under det att skogsförläggningslagen endast innehåller en allmän rekommendation att utse skyddsombud.

Arbetarskyddslagen har vidare i 41 § ett stadgande om skyddskommitté, medan motsvarande bestämmelse saknas i skogsförläggningslagen.

Slutligen saknas i skogsförläggningslagen en motsvarighet till 63 § arbetarskyddskungörelsen med bestämmelser om kompetenskrav för skyddsombud, om antalet skyddsombud vid visst arbetsställe samt om skyddsombud för olika grupper av arbetstagare.

De numera rådande arbetsförhållandena inom skogsbruket samt de nya formerna för skyddsombudsinstitutionens organisation med företagsanknutna skyddsombud inom storskogsbruket har medfört, att samma bestämmelser om skyddsombud och skyddskommitté bör kunna gälla likaväl i frågor rörande skogsförläggningslagens tillämpning som beträffande själva arbetet. Något motiv synes ej längre föreligga för särskilda, fullständiga bestämmelser om skyddsombud i skogsförläggningslagen. Däremot bör i sistnämnda lag intagas bestämmelser om skyddsombuds och skyddskommittés skyldigheter med avseende på skogsförläggningar.

## 10 §.

Fabrikstillverkade, transportabla byggnader utgör det övervägande flertalet av de skogsförläggningar och skogsstall, som numera nyanskaffas.

Betydelsen av att ett ansvar ålägges tillverkare och försäljare för sådana byggnader, då dessa avlämnas för att tagas i bruk vid arbeten, å vilka skogsförläggningsslagen äger tillämpning, synes därför nu vara väsentligt större än vid tiden för tillkomsten av gällande lag. Skogsyrkesinspektionen säger sig visserligen ha ett gott samarbete med de större företagen på området, men inspektionen finner då och då fabriksstillverkade bostäder och stall, som inte i alla avseenden motsvarar stadgandena i gällande lag. Vid en ny lagstiftning på området med väsentligt skärpta krav torde det bli nödvändigt, att vissa skyldigheter ålägges även tillverkare och försäljare.

Med hänsyn härtill föreslås i denna paragraf en bestämmelse om skyldighet för tillverkare och försäljare av bostad och stall att tillse att byggnaden, då den avlämnas för att tagas i bruk inom riket eller här utställs till försäljning eller i reklam syfte, uppfyller lagens fordringar. En tillverkare eller försäljare kan få överlåta en färdigtillverkad byggnad, som ej uppfyller lagens fordringar, därest förvärvaren i det enskilda fallet utverkat dispens enligt 6 §.

Beträffande upplåtelse av bostad eller stall torde bestämmelserna i 13 och 14 §§ i förslaget vara tillfyllest.

#### 11 §.

Denna paragraf motsvarar 20 § gällande lag men avviker från nämnda stadgande däri, att tillsynen å lagens efterlevnad beträffande vägarbete utan samband med skogsbruk eller flottning föreslås bli utövad av den allmänna yrkesinspektionens befattningshavare.

Beträffande vägarbete råder nu det förhållandet, att tillsynen å efterlevnaden av arbetarskyddslagen utövas av den allmänna yrkesinspektionen, under det att tillsyn å efterlevnaden av skogsförläggningsslagen utövas av skogsyrkesinspektionen. Detta föranleder ett slags dubbelinspektion. Vägarnas förläggningar vid arbeten å allmänna vägar blir dock mera sällan föremål för tillsyn av skogsyrkesinspektionen. Det synes därför mera ändamålsenligt, att den allmänna yrkesinspektionens befattningshavare vid besöken på arbetsställena förrättar inspektion även av förläggningarna.

#### 12 §.

Första stycket är likalydande med 21 § första stycket gällande skogsförläggningsslag.

Med hänsyn till bestämmelserna i 10 § har i andra stycket tillverkare och försäljare ålagts samma skyldighet som arbetsgivare att lämna upplysningar till tillsynsorgan.

#### 13 §.

Denna paragraf överensstämmer med 22 § första—tredje styckena gällande skogsförläggningsslag. Med upplåtelse avses både upplåtelse av fast

förläggning till begagnande och upplåtelse av monteringsbar eller transportabel byggnad.

14 §.

Denna paragraf saknar motsvarighet i gällande lag.

Arbeterskyddsstyrelsen anför, att vid de inspektioner, som förrättas innan vinterdrivningarna tagit sin början, inspektionsförrättaren inte alltid kan få kännedom om, huruvida en förläggning kommer att tagas i bruk eller ej. Förläggningarna utnyttjas ej heller alltid av ägaren utan upplåtes kanske till en annan arbetsgivare. Det kan då vara svårt att få besked om, vem som under kommande säsong skall använda en förläggning. Även om inspektionsförrättaren i det enskilda fallet känner till att förläggningsen skall användas och även vilken arbetsgivare det gäller, har han dock ingen möjlighet att med stöd av nuvarande bestämmelser ingripa med föreläggande eller förbud, förrän förläggningsen redan tagits i bruk. Då proceduren i dylika ärenden kan dra långt ut på tiden, händer det ibland, att arbetet på platsen hunnit slutföras, innan meddelat föreläggande eller förbud vunnit laga kraft. Styrelsen föreslår därför, att skogsyrkesinspektionen får möjlighet att under vissa omständigheter ingripa med föreläggande eller förbud redan innan en skogsförläggning tagas i bruk.

Förslaget har vunnit allmän anslutning under remissbehandlingen, och det synes lämpligt att ett stadgande av denna innebörd införes i den nya skogsförläggningsslagen. Föreläggandet eller förbudet torde, såsom styrelsen föreslagit, böra riktas mot byggnadens ägare.

15 §.

Denna paragraf motsvarar 22 § fjärde stycket i nuvarande lag.

16 §.

Paragrafen är likalydande med 23 § gällande skogsförläggningsslag.

17 §.

Stadgandet i denna paragraf är nytt och sammanhänger med bestämmelserna i 10 § angående skyldighet för försäljare och tillverkare av bostad och stall att tillse att dessa uppfyller lagens fordringar. Det motsvarar 56 § första stycket arbetarskyddsslagen.

18 §.

Första stycket överensstämmer med 24 § i den nuvarande lagen.

I andra stycket sägs, att föreläggande och förbud enligt den föreslagna 14 § inte skall kunna riktas mot staten.

## 19 §.

Denna paragraf motsvarar 25 § gällande lag med den ändringen att besvärstiderna i 1954 års lag om besvärstid vid talan mot förvaltande myndighets beslut blir tillämpliga.

## 20—24 §§.

Bestämmelserna i dessa paragrafer överensstämmer med 26—30 §§ gällande lag med de tillägg i fråga om straffansvaret, som föranledes av de nytillkomna stadgandena i 10, 14 och 17 §§.»

**Lagrådet**

Lagrådets yttrande har inhämtats beträffande författningsförslagen. Vad lagrådet därvid haft att erinra mot förslaget till ändring i 27 § arbetarskyddslagen har beaktats av Kungl. Maj:t. Författningsförslagen har i övrigt lämnats utan erinran. Beträffande ändringen i 45 § arbetarskyddslagen har lagrådet emellertid anfört:

»I anslutning till den i det nya tredje stycket intagna bestämmelsen om förhandsgodkännande av tekniska anordningar må erinras om att för vissa slag av sådana anordningar särskilda föreskrifter om typgodkännande eller annat förhandsgodkännande meddelats i andra författningar, såsom i kungörelsen den 26 april 1935 (nr 138) angående kontroll av viss elektrisk materiel, i förordningen den 1 december 1961 (nr 568) om brandfarliga varor samt beträffande motorfordon och viss utrustning å sådana fordon i vägtrafikförordningen. Uppenbart är att för anordningar, beträffande vilka dylika speciella föreskrifter om förhandsgodkännande gälla, arbetarskyddsstyrelsen icke bör föreskriva typgodkännande jämväl enligt förevarande stadgande för att tillgodose sådana säkerhetssynpunkter som föranlett de särskilda kontrollbestämmelserna. Någon undantagsbestämmelse för dessa fall synes icke vara erforderlig; jämför prop. nr 298/1948 s. 253.»

Mot vad lagrådet sålunda anfört har departementschefen förklarat sig ej ha något att erinra.

**Utskottet**

I förevarande proposition föreslås att arbetarskyddslagen, som hittills gällt endast beträffande rörelse, skall i princip äga tillämpning på all verksamhet, vari arbetstagare användes till arbete för arbetsgivares räkning. Vissa undantag göres dock, bl. a. för arbete i arbetsgivarens hushåll och för den egentliga militärtjänsten. Vidare föreslås att lagen efter förordnande av Kungl. Maj:t skall kunna i viss utsträckning omfatta, förutom såsom hittills yrkesutbildningselever, även elever i grundskolan eller motsvarande skolform, som erhåller praktisk yrkesförberedande utbildning inom skolans lo-

kaler. Kravet på att arbetsbok skall avlämnas till arbetsgivaren beträffande minderårig arbetstagare föreslås slopat såvitt gäller arbete, som fortgår under högst tre dagar och medför ringa ansträngning. Vidare innehåller propositionen förslag om befogenhet för arbetarskyddsstyrelsen att utfärda föreskrift om s. k. typgodkännande av maskiner, redskap o. dyl. till förhindrande av att farliga sådana anordningar tages i bruk. Propositionen innehåller också förslag till en ny skogsförläggningsslag med höjda standardkrav i fråga om skogsförläggningarna och med vissa nya regler, som syftar till att effektivisera tillsynsorganens arbete.

I *motionen II: 901* yrkas att även det husliga arbetsområdet skall föras in under arbetarskyddslagen. Enligt motionären är bostads- och anställningsförhållandena inom detta område sådana att ett inordnande under arbetarskyddslagstiftningen är befogat. Bostaden i anslutning till arbetsplatsen kan, anför motionären, vara undermålig och den alltmer utvidgade användningen av teknisk utrustning i hemmen motiverar en ökad insyn även på detta arbetsområde. Tillskapandet av en tillsynsmyndighet skulle också medföra att hembiträdeslagen skulle tillämpas i större utsträckning än som nu är fallet.

Frågan om arbetarskyddslagens tillämpning på husligt arbete har övervägts av arbetarskyddsstyrelsen, vars förslag ligger till grund för propositionen. Styrelsen har ansett att privatlivet bör vara skyddat mot insyn. Styrelsen har också påpekat att tillsynen å lagens efterlevnad inom detta område skulle stöta på åtskilliga svårigheter. De av arbetarskyddsstyrelsen åberopade skälen har godtagits av nästan alla remissorgan. Socialstyrelsen har emellertid förklarat, att det föreligger ett klart behov av förstärkt skydd för framför allt minderåriga hembiträden. Styrelsen har dock samtidigt framhållit, att generella inspektioner ej bör ifrågakomma i hemmen. Vad som i synnerhet erfordras är enligt socialstyrelsens mening att de i husligt arbete anställda får en instans att vända sig till som kan ta kontakt med arbetsgivaren.

Departementschefen har funnit det i och för sig önskvärt att principen om arbetarskyddslagens generella giltighet kan beaktas även för arbetstagare, som utför husligt arbete i arbetsgivarens hem. På grund av de speciella problem som skulle vara förknippade med tillsynen över lagens efterlevnad på detta verksamhetsområde har departementschefen dock funnit sig böra godtaga det av arbetarskyddsstyrelsen förordade undantaget. I sammanhanget har departementschefen också påpekat, att den särskilda hembiträdeslagstiftningen för närvarande är föremål för utredning.

Även utskottet anser det i och för sig önskvärt att hembiträdena beredes samma skydd som andra arbetstagargrupper. Emellertid delar utskottet departementschefens uppfattning att svårigheterna att tillskapa en effektiv tillsyn är betydande. Att under sådana förhållanden söka uppnå förbättrade

arbetsvillkor genom en utvidgning av arbetarskyddslagens tillämpningsområde torde vara till föga gagn för arbetstagarna. Det förtjänar också påpekas att arbetarskyddslagen har avseende å förhållandena på arbetsplatsen och sålunda icke kan betyda något för hembiträdenas bostadsförhållanden. De av motionären påtalade problemen torde i stället böra lösas inom den särskilda hembiträdeslagstiftningen. Av det sagda följer att utskottet icke kan biträda motionsyrkandet.

I *motionerna I: 742* och *II: 902* behandlas de särskilda problem som ur arbetarskyddssynpunkt gäller beträffande arbetstagare, som sysselsättes med distributionsarbete. Motionärerna påpekar att dessa arbetstagare i stor utsträckning — såsom vid avlämnande av varor i butiker, varuhus och restauranger — är verksamma på arbetsplatser, varöver deras arbetsgivare saknar rådighet, och att arbetarskyddslagens regler härigenom sättes ur spel, eftersom varumottagaren icke enligt denna lag har några skyldigheter gentemot distributionsarbetaren. Den skadeståndsskyldighet som vid olycksfall enligt allmänna skadeståndsrättsliga regler kan drabba en varumottagare är, menar motionärerna, ej till fyllest för att skapa ur arbetarskyddssynpunkt tillfredsställande arbetsförhållanden. Motionerna utmynnar i ett yrkande om att i arbetarskyddslagen skall införas sådana bestämmelser att dessa arbetstagare erhåller samma skydd mot ohälsa och olycksfall i arbete hos varumottagare som andra arbetstagare enligt arbetarskyddslagen kommer i åtnjutande av.

Otvivelaktigt är det en brist i den nuvarande skyddslagstiftningen att man icke i allo kan framtvinga tillfredsställande arbetsförhållanden för sådana arbetstagare som helt eller delvis sysselsättes på arbetsplatser, varöver deras arbetsgivare icke råder. Så är fallet icke endast beträffande de arbetstagare motionärerna åsyftar, utan även inom andra områden. Problemet har alltså en betydande räckvidd, och utskottet är ej berett att i detta sammanhang göra några uttalanden om vilka vägar som kan leda till en lösning. Utskottet anser det emellertid lämpligt att frågan blir föremål för utredning genom Kungl. Maj:ts försorg. Denna utskottets mening synes böra bringas till Kungl. Maj:ts kännedom. Utskottet finner sig icke kunna därutöver biträda motionerna.

Vad i 53 och 54 §§ arbetarskyddslagen stadgas angående möjligheterna att meddela arbetsgivare förbud och föreläggande äger enligt 60 § samma lag icke tillämplighet beträffande verksamhet som bedrivs av staten. För den händelse vederbörande myndighet icke vidtager erforderliga åtgärder till avhjälpan av missförhållande, äger arbetarskyddsstyrelsen enligt sistnämnda lagrum i stället underställa ärendet Konungens prövning.

Arbetarskyddslagen är i sin nuvarande lydelse tillämplig även å rörelse som drives av riksdagen. Också annan riksdagens verksamhet kommer en-

ligt föreliggande proposition att falla under lagens tillämplighetsområde. Det förfarings sätt som beträffande statlig verksamhet stadgas i 60 § arbetarskyddslagen för det fall arbetarskyddsstyrelsens anvisningar icke efterkommes synes utskottet av konstitutionella skäl icke kunna tillämpas beträffande verksamhet som bedrivs av riksdagen eller riksdagen underställda organ. Ifrågakarande reglering har funnits i arbetarskyddslagstiftningen sedan år 1895 och veterligen icke i praktiken medfört olägenhet. Emellertid synes stadgandet böra ändras så att en ur konstitutionell synpunkt tillfredsställande reglering kommer till stånd. Så kan lämpligen ske om den av författningsutredningen föreslagna förvaltningsdelegationen för riksdagen inrättas. Den befattning med arbetarskyddsfrågor som enligt 60 § arbetarskyddslagen åvilar Kungl. Maj:t skulle därvid kunna överföras å riksdagens förvaltningsdelegation såvitt gäller verksamhet, som bedrivs av riksdagen eller riksdagen underställda organ. Därest genomförandet av författningsutredningens förslag skulle dröja, torde en annan lösning för tiden dessförinnan böra övervägas. Utskottets mening synes böra bringas till Kungl. Maj:ts kännedom.

I *motionerna I: 743* och *II: 900* yrkas bl. a. att från skogsförläggningens lagens tillämpningsområde skall undantagas skogsarbete, som utföres utslutande av medlem av arbetsgivarens familj, såframt arbetet bedrivs på arbetsgivarens tillhörig mark eller eljest för hans räkning. Motionärerna påpekar att bondeskogsbruket arbetar under andra betingelser än storskogsbruket och att alltför skärpta krav på förläggningens standarden skulle medföra en ekonomisk belastning för brukningsdelen. Detta förhållande liksom den omständigheten att skogsförläggningarna inom bondeskogsbruket användes endast under kortare perioder motiverar enligt motionärernas mening ett sådant undantag som föreslagits i motionerna.

Den av motionärerna önskade särbestämmelsen finnes upptagen i arbetarskyddsstyrelsens utredning med förslag till skogsförläggningens lag, vilken utredning ligger till grund för propositionen i denna del. I motiveringen till stadgandet upplyser styrelsen att skogsyrkesinspektionens verksamhet, i enlighet med vissa tidigare departementschefsuttalanden, varit av rådgivande karaktär i fråga om det mindre, enskilda skogsbruket, såvida icke omständigheterna gjort ett ingripande oundgängligen nödvändigt. Inspektionen har ej heller, fortsätter styrelsen, ansett det lämpligt att inspektera och lämna anvisningar för förläggning, som genom att den bebotts utslutande av arbetsgivarens själv och hans familjemedlemmar i viss mån varit att jämföra med deras hem. Så snart personer utanför familjekretsen varit anställda och inkvarterade i den tillfälliga bostaden, har däremot inspektion i vanlig ordning företagits och anvisningar lämnats om erforderliga åtgärder för förläggningens försättande i lagenligt och tillfredsställande skick. Likaså har anvisningar lämnats angående använda stall. Denna praxis motiverar,

menar arbetarskyddsstyrelsen, ett undantag från lagens tillämpningsområde för arbete, som utföres uteslutande av medlem i arbetsgivarens familj. Med begränsningen av undantaget har styrelsen velat förhindra, att skogsägare genom att försälja virke på rot och i försäljningskontraktet förbehålla sig rätten att återköpa avverkat virke, eller att den som inköper virke på rot men genom avtal med säljaren låter denne ombesörja avverkningen, skall kunna undandraga sig skyldigheten att tillhandahålla skogsförläggning.

Departementschefen har i propositionen anfört, att de förutsättningar, under vilka undantaget skulle gälla, synes något oklara. Med hänsyn härtill och då avsaknaden i nuvarande lag av ett motsvarande undantag inte medfört nämnvärda olägenheter, har departementschefen icke ansett det föreslagna stadgandet böra medtagas i den nya lagen.

En strikt tillämpning av skogsförläggningsslagen — såväl i dess nuvarande som i dess föreslagna lydelse — skulle utan tvivel kunna medföra betydande problem för många mindre bondeskogsbruk. Emellertid torde det föreligga svårigheter att utforma ett stadgande som från lagens tillämpningsområde undantar de skogsbruk, för vilka skyddsbestämmelser kan undvaras, men som samtidigt ej ger utrymme för missbruk. Arbetarskyddsstyrelsens och motionärernas förslag uppfyller enligt utskottets mening ej de krav man i sådant hänseende kan ställa. Skogsyrkesinspektionen har hittills, såsom framgår av redogörelsen ovan, undvikit att företaga inspektion och lämna anvisningar rörande sådana skogsförläggningar som bebos uteslutande av arbetsgivaren och hans familj. Därest inspektionen på samma sätt som hittills även i framtiden tillämpar lagen med försiktighet beträffande nu ifrågavarande förläggningar, vilket utskottet anser sig kunna förut-sätta bli fallet, torde behovet av ett undantagsstadgande icke vara särskilt framträdande. Med hänsyn till de angivna skälen finner sig utskottet icke böra biträda motionerna i denna del.

I *samma motioner* yrkas därjämte att skogsförläggningsslagen skall kompletteras med sådana övergångsbestämmelser att skäligen tid ges för anpassning till de nya kraven. Som skäl härför anför motionärerna, att möjlighet till en ekonomiskt rimlig förbättringstakt måste ges även inom områden med låga rotvärden å skogen.

De i propositionen föreslagna övergångsbestämmelserna innehåller icke något stadgande i förevarande avseende. Emellertid äger arbetarskyddsstyrelsen enligt 6 § i lagförslaget att, där det i visst fall finnes påkallat av särskilda skäl, medgiva undantag från flertalet av de i förslaget upptagna standardkraven. Frågor om sådan dispens får behandlas redan innan lagen trätt i kraft.

Det av motionärerna berörda spörsmålet har varit föremål för uppmärksamhet under remissbehandlingen. Sålunda framhåller flera remissorgan att en anpassning till den nya lagens skärpta bestämmelser måste få ske

under en tillräckligt lång övergångstid, bl. a. med hänsyn till att krav på en omedelbar övergång skulle kunna förorsaka arbetsgivaren oskäligena kostnader. Landsorganisationen däremot förutsätter som självfallet att drift-ekonomiska skäl inte skall kunna motivera dispens från de skärpta kraven. Departementschefen har i propositionen framhållit det angelägna i att den nya lagstiftningen utan alltför långt dröjsmål blir omsatt i praktiken. Han har icke ansett sig kunna generellt förorda någon övergångstid av bestämd längd för anpassningen av det nuvarande förlägningsbeståndet till de skärpta standardkraven. Dispens för enskilda fall kan, menar departementschefen, medges där särskilda skäl till avvikelser kan anses föreligga.

Även enligt utskottets mening måste det anses vara ett allmänt intresse att den högre standard å skogsförläggningarna som förslaget upptar snarast förverkligas. Fall torde dock förekomma där krav på en viss anpassningstid måste anses skäligen. Utskottet anser sig emellertid ej kunna ange några riktlinjer för denna bedömning. Det torde få ankomma på i första hand arbetarskyddsstyrelsen att från fall till fall bedöma huruvida dispens bör lämnas. För sådan prövning torde 6 § i den föreslagna lagen vara till fyllest. Av det sagda följer att utskottet icke kan biträda förevarande motionsyrkande.

Enligt 10 § i förslaget till skogsförläggningsslag är den som tillverkar eller försäljer bostad eller stall, som avses för skogsförläggning, skyldig tillse att byggnaden uppfyller lagens fordringar. Finnes skäl till antagande att bostad eller stall, som icke uppfyller lagens standardkrav, kommer att användas till skogsförläggning, äger skogsyrkesinspektör enligt 14 § i förslaget förelägga ägaren att innan byggnaden toges i bruk avhjälpa bristen eller ock förbjuda honom att använda eller upplåta byggnaden, därest den ej blir istandsatt. Vidare stadgas i förslagets 12 § att arbetsgivare ävensom tillverkare och försäljare, som avses i 10 §, är skyldiga att på anfordran lämna tillsynsorgan de upplysningar som erfordras för tillsynens behöriga utövande.

I sitt remissyttrande över förslaget till skogsförläggningsslag ifrågasätter Landsorganisationen, huruvida inte arbetsgivare bör åläggas att i skälig tid innan skogsförläggning toges i bruk anmäla dess placering och byggnadstyp. Härigenom skulle skogsyrkesinspektionen erhålla kännedom om vilka förläggningar som avses tagas i bruk samt vid förekommande brister hinna lämna erforderliga anvisningar i så god tid att rättelse kan vinnas innan vinterdrivningarna tagit sin början.

Enligt utskottets mening torde det kunna förväntas att arbetsgivarna kommer att lämna skogsyrkesinspektionen de upplysningar som erfordras för att inspektionen skall kunna fullgöra sina uppgifter. De ovan refererade stadgandena synes i övrigt ge inspektionen möjlighet tillse att nytillkommande förläggningar uppfyller lagens krav. Utskottet vill här peka på att för-

läggningarna i allt större utsträckning torde komma att utgöras av fabriks-tillverkade byggnader och att den föreslagna 10 § lämnar möjlighet att utöva kontroll redan i tillverkningsledet.

Utöver vad ovan anförts har de i propositionen framlagda förslagen och de av departementschefen i anslutning därtill gjorda uttalandena icke givit utskottet anledning till erinran eller särskilt uttalande.

Under hänvisning till det anförda får utskottet hemställa,

A. att riksdagen med avslag å motionen II: 901 måtte bifalla förevarande proposition, nr 126, såvitt gäller förslaget till ändring i 3 § arbetarskyddslagen;

B. att riksdagen måtte bifalla förevarande proposition, såvitt gäller övriga förslag till ändring i arbetarskyddslagen;

C. att riksdagen med avslag å motionerna I: 743 och II: 900 måtte bifalla förevarande proposition, såvitt gäller förslaget till skogsförläggningslag;

D. att riksdagen i anledning av motionerna I: 742 och II: 902 i skrivelse till Kungl. Maj:t såsom sin mening måtte giva Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anført beträffande dessa motioner;

E. att sistnämnda båda motioner, i den mån de icke kan anses besvarade genom vad utskottet under D. hemställt, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd; samt

F. att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t såsom sin mening måtte giva Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anført om behovet av ändring i 60 § arbetarskyddslagen.

Stockholm den 4 maj 1963

På andra lagutskottets vägnar:

AXEL STRAND

*Vid detta ärendes behandling har närvarit*

från första kammaren: herrar Strand, Nils Elowsson, Axel Svensson, fru Hamrin-Thorell, fru Gärda Svenson, fröken Nordström, herrar Enarsson och Dahlberg\*;

från andra kammaren: herrar Anderson i Sundsvall, Bengtsson i Varberg, fröken Sandell, fru Gunne\*, herrar Johansson i Södertälje, Fredriksson, Gustavsson i Alvesta och Carlsson i Huskvarna.

\* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

### Reservation

vid utskottets hemställan under A. av fru *Hamrin-Thorell*, fröken *Nordström*, herr *Dahlberg* och fröken *Sandell*, vilka ansett

a) att det stycke å s. 41 i utskottets utlåtande som börjar med orden »Även utskottet anser» och slutar med orden »kan biträda motionsyrkandet» bort ersättas med text av följande lydelse:

»Utskottet kan icke ansluta sig till de i propositionen redovisade skälen mot ett införande av det husliga arbetsområdet under arbetarskyddslagens tillämpningsområde. Även om departementschefens farhågor att vissa speciella problem skulle vara förknippade med tillsynen av lagens efterlevnad på detta verksamhetsområde har visst fog för sig, kan dessa svårigheter icke bli så betydande att ett undantag från lagstiftningen på den grunden är försvarbart. Arbetarskyddsstyrelsens uttalande om att en inspektion i hemmen skulle för den inspekterande själv framstå som en föga eftertraktansvärd sysselsättning kan utskottet icke godtaga såsom skäl för undantag. En sådan inspektion kan inte vara förenad med större besvärligheter än på många andra områden eller i jämförelse med inspektioner som på andra grunder nu företas i hemmen. Ur skyddssynpunkt har hemmet som arbetsplats antagit karaktären av en bl. a. genom teknisk utrustning riskfylld arbetsplats, där en kontroll av maskiner och arbetsmateriel bör bli av stor betydelse inte blott för arbetstagaren utan även för husmodern. Det ökade intresset för biotekniken talar likaså för att det husliga arbetsområdet bör inordnas under arbetarskyddslagstiftningen. Det förtjänar också att påpekas att arbetarskyddet varken i Finland eller Norge har någon undantagsbestämmelse för detta arbetsområde.

Med hänsyn till de anförda skälen samt till att enbart förekomsten av en lagstiftning kan komma att innebära större respekt för hemmet som arbetsplats och därtill skulle komma att ställa det husliga arbetet i paritet med andra yrken, finner utskottet att motionen bör bifallas.»

b) att utskottet under A. bort hemställa,

»att riksdagen i anledning av motionen II: 901 måtte med avslag å förevarande proposition, nr 126, såvitt gäller förslaget till ändring i 3 § arbetarskyddslagen, för sin del antaga paragrafen i följande, såsom utskottets förslag betecknade lydelse:

### 3 §

(Kungl. Maj:ts förslag)

Från lagens tillämpning undantagas

a) arbete, som utföres i arbetstagarens hem eller eljest under sådana

(Utskottets förslag)

Från lagens tillämpning undantagas

a) arbete, som utföres i arbetstagarens hem eller eljest under sådana

*(Kungl. Maj:ts förslag)*

förhållanden, att det ej kan anses tillkomma arbetsgivaren att vaka över arbetets anordnande;

b) arbete, som utföres av medlem av arbetsgivarens familj, såframt arbetet är förlagt till arbetsgivarens hem eller är att hänföra till jordbruk eller någon dess binäring, vilken icke bedrives såsom självständigt företag, eller till byggnadsarbete för jordbruk eller sådan dess binäring, som nyss nämnts;

c) arbete, som utföres i arbetsgivarens hushåll; samt

d) arbete, som är att hänföra till skeppstjänst.

*(Utskottets förslag)*

förhållanden, att det ej kan anses tillkomma arbetsgivaren att vaka över arbetets anordnande;

b) arbete, som utföres av medlem av arbetsgivarens familj, såframt arbetet är förlagt till arbetsgivarens hem eller är att hänföra till jordbruk eller någon dess binäring, vilken icke bedrives såsom självständigt företag, eller till byggnadsarbete för jordbruk eller sådan dess binäring, som nyss nämnts; samt

c) arbete, som är att hänföra till skeppstjänst.

Från lagens — — — — — annan verksamhet.»